ՀՀ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ 2011-2013 ԹԹ.

ԸՍՏ ԲԱՆԿԵՐԻ 2011-2013 ԹԹ. ՀԵՌԱՆԿԱՐԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ

Ի կատարումն ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 11.11.2003թ. թիվ 385 որոշման՝ ՀՀ տարածքում գործող առևտրային բանկերը ՀՀ կենտրոնական բանկ են ներկայացրել 2011-2013թթ. հեռանկարային զարգացման ծրագրերը, որտեղ ներկայացված են իրենց կողմից մշակված ռազմավարություններն առաջիկա երեք տարիների համար, ինչպես նաև կատարված են հիմնական ֆինանսական ցուցանիշների կանխատեսումները:

Երևան - 2011

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

I 2010թ. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ---------- 3

2010թ. խնդիրների կատարողականը ---------- 6

II ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ 2011-2013 ԹԹ. ՀԱՄԱՐ --- 9

Առևտրային բանկերի 2011-2013թթ. հիմնական նպատակները ---------- 12

Առևտրային բանկերի հիմնական ֆինանսական ցուցանիշների 2011-2013թթ. կանխատեսումները ---------- 14

Կապիտալ ---------- 14

Պարտավորություններ---------- 14

Ակտիվներ---------- 16

Ֆինանսական արդյունքներ---------- 20

III ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ SWOT ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ---------- 23

IV ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ---------- 27

V ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ԿԱԴՐԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ---------- 30

VI ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ՄԱՐՔԵԹԻՆԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ---------- 32

VII ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ "ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ"---------- 33

VIII ՆՈՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ---------- 33

IX ՀՀ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԸ---------- 35

X ԱՍՓՈՓՈՒՄ---------- 36

Հավելված 1. ՀՀ բանկերի սպասումները Հայաստանի Հանրապետության հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ

Հավելված 2. Բանկային համակարգի փաստացի և կանխատեսված հաշվեկշիռը

Հավելված 3. Բանկային համակարգի փաստացի և կանխատեսված եկամուտների ու ծախսերի կառուցվածքը

Հավելված 4. Բանկային համակարգի վարկային պորտֆելի փաստացի և կանխատեսված կառուցվածքը

Հավելված 5. Բանկային համակարգի կառավարման արդյունավետության միջինացված ցուցանիշներ

Հավելված 6. Բանկային համակարգում կոնցենտրացման չափերը

I 2010թ. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

ՀՀ առևտրային բանկերը 2011-2013թթ. ՀԶԾ-ներում առանձնացրել են 2010թ. իրենց գործունեության վրա առավել նշանակալի ազդեցություն ունեցած միջազգային, ՀՀ ներքին տնտեսական և ֆինանսաբանկային հատվածի հետևյալ գործոնները[1].

✓ *Միջազգային զարգացումներ*

- ***Համաշխարհային տնտեսության վերականգնում:*** 2010թ. հատկապես առաջին կեսին համաշխարհային տնտեսությունը ապահովեց վերականգնման նույնիսկ սպասվածից բարձր տեմպեր, որն ուղեկցվեց համաշխարհային ֆինանսական ու ապրանքային շուկաներում գների բարձրացումով. արդյունքում ՀՀ տնտեսության համապատասխան ճյուղերը զգալի աճ արձանագրեցին, ինչը դրականորեն անդրադարձավ բանկերի որոշ կորպորատիվ հաճախորդների դրամական հոսքերի վրա, աճեց պահանջարկը վարկային ռեսուրսների նկատմամբ: Սակայն միաժամանակ միջազգային ապրանքային շուկաներում գների բարձրացումը անբարենպաստ ազդեցություն ունեցավ ՀՀ-ում գնաճի մակարդակի վրա, ինչը միջին աշխատավարձի աճի համեմատաբար ցածր տեմպերի պայմաններում հանգեցրեց բնակչության իրական տնօրինելի եկամուտների կրճատման. դա էլ իր հերթին սրեց մրցակցությունը ֆիզիկական անձանց ավանդների, վարկերի և պլաստիկ քարտերի շուկաներում:
- ***Միջազգային շուկաներում տոկոսադրույքների ցածր մակարդակ.*** Հաշվի առնելով այն փաստը, որ բանկերի ներգրաված միջազգային ռեսուրսների մեծ մասի տոկոսադրույքների հիմքում ընկած է Լիբորը, դրա ցածր մակարդակը նվազեցրել է բանկերի ծախսերը ներգրավված միջոցների գծով, ինչը բավականին շահեկան է բանկերի համար: Սակայն միաժամանակ միջազգային շուկաներում ճգնաժամի հետևանքով կենտրոնական բանկերի կողմից սահմանված ցածր տոկոսադրույքների պայմաններում բանկերի ոչ ռեզիդենտ բանկերում թղթակցային հաշիվների եկամտաբերության մակարդակը որոշակիորեն կրճատվել է:

✓ *Ներքին տնտեսական զարգացումներ*

- ***ՀՀ տնտեսության աստիճանական վերականգնում.*** Տնտեսության իրական հատվածում նկատվող որոշակի ակտիվությունը դրական ազդեցություն է ունեցել բանկային համակարգի շահութաբերության, վարկավորման ծավալների աճի և վարկային պորտֆելի որակի բարձրացման վրա:
- ***Տրանսֆերտների ծավալների աճ/վերականգնում:*** Ճգնաժամային երևույթների նվազումը ՌԴ-ում և տնտեսության համեմատական ակտիվացումը, կապված նաև նավթի գների աճի և շինարարության տեմպերի վերականգնման հետ, իր դրական ազդեցությունն է ունեցել ՌԴ-ի իմիգրանտների աշխատաշուկայի վրա, որն իր հերթին ավելացրել է ՌԴ-ից

[1] Հատկանշական է, որ ՀՀ առևտրային բանկերը, առանձնացնելով իրենց գործունեության վրա առավել նշանակալի ազդեցություն ունեցած գործոնները, հաճախ չեն նշում, թե կոնկրետ իրենց վրա այդ գործոնները ինչպես են ազդել, ինչը դժվարացնում է առանձին բանկերի վրա ազդող գործոնների առանձնացումը:

փոխանցվող տրանսֆերտների ծավալը: ՀՀ առևտրային բանկերի միջոցով ֆիզիկական անձանց անունով արտերկրից մուտք եղած ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների ծավալը 2010թ-ին նախորդ տարվա համեմատ էապես աճել է: Իսկ որոշ բանկերի դիտարկումներով էլ արձանագրվել է ճիշտ հակառակ միտումը՝ արտասահմանից ստացվող տրանսֆերտների նվազում, տնտեսվարող սուբյեկտների ֆինանսական հոսքերի կրճատում, հասարակության եկամուտների, խնայողությունների, գնողունակության և սպառողական պահանջարկի նվազում, ինչն էլ բացասական ազդեցություն է ունեցել ինչպես բանկերի ակտիվության, այնպես էլ ակտիվների որակի վրա:

- ***Դրամի նկատմամբ վստահության պակաս:*** Չնայած այն հանգամանքին, որ տարվա ընթացքում դոլարի փոխարժեքը ընդհանուր առմամաբ նվազման միտում է ունեցել, այնուամենայնիվ բնակչության վստահությունը դրամի նկատմամբ շարունակել է ցածր մնալ: Դրա մասին է վկայում այն փաստը, որ 2010թ-ին ՀՀ բանկային համակարգում ռեզիդենտների արտարժութային ժամկետային ավանդները էականորեն գերակշռել են ավանդային պորտֆելում: Որպես տվյալ միջավայրին արձագանք՝ բանկերի կողմից բարձրացվել են դրամային ավանդների տոկոսադրույքները:
- ***Բարձր գնաճ***

✓ <u>*Ֆինանսաբանկային հատվածի զարգացումներ*</u>

- ***ՀՀ ֆինանսական համակարգում աշխուժության վերականգնում:*** ՀՀ տնտեսության վերականգնումը խթանել է նաև բանկերի կողմից վարկավորման աճի տեմպերի ավելացումը, որին էապես նպաստել է հաճախորդներից ներգրավված միջոցների աճը, ինչը ևս վկայում է տնտեսության վերականգնման և բնակչության եկամուտների աճի մասին: Ուստի տարվա երկրորդ կեսին տնտեսության կայունացմանը և հաճախորդների վարկունակության բարելավմանը զուգահեռ՝ բանկերը սկսել են կուտակված բարձր իրացվելի ակտիվները տեղաբաշխել առավել եկամտաբեր՝ վարկային ակտիվներում: Սակայն միաժամանակ պետք է նշել, որ բանկերի մեծամասնության մոտ վարկային պորտֆելի որակի վատթարացում չի նկատվել:
- ***Բանկային համակարգում մրցակցության խորացում.*** ընդ որում մրցակցության խորացումը հիմնականում գնային պատերազմի տեսքով ի հայտ եկել, ինչն էլ հանգեցրել է առաջին հերթին կորպորատիվ բանկային ծառայությունների մարժաների կրճատման: Բանկերը ստիպված են եղել նվազեցնել իրենց խոշոր վարկառուների գործող տոկոսադրույքները, քանի որ նրանք առավել բարենպաստ պայմաններով վարկավորման աղբյուրներ կարող էին գտնել շուկայում:
- ***Շուկայում վարկավորման տոկոսադրույքների նվազման միտում.*** արտարժութային վարկերի տոկոսադրույքների իջեցումը հանգեցրել է վերջիններիս նկատմամբ պահանջարկի աճի:
- ***Տոկոսային մարժայի կրճատում.*** տնտեսության իրական հատվածում առկա ճգնաժամի հետևանքով բանկերը չեն կարողացել բարձրացնել վարկավորման տոկոսադրույքները: Միաժամանակ ավանդների տոկոսադրույքների (առավելապես դրամային ավանդների) համեմատաբար բարձր մակարդակը հանգեցրել է տոկոսային մարժայի կրճատման: Տոկոսային մարժայի կրճատմանն է նպաստել նաև այն

հանգամանքը, որ որոշ բանկեր օգտվել են օտարերկրյա էժան ռեսուրսների ներգրավման հնարավորությունից, ինչը լուրջ մրցակցային պայքար է ստեղծել և ստիպել բանկերին ավելցուկային իրացվելի միջոցների տեղաբաշխման նպատակով իջեցնել վարկավորման տոկոսադրույքները և կրճատել տոկոսային մարժան:

- ***Տարվա ընթացքում ՀՀ ԿԲ-ի կողմից վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի բարձրացում.*** վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի աճի արդյունքում տարվա ընթացքում աճել են նաև միջբանկային վարկերի և ռեպո գործարքների տոկոսադրույքները, ինչը հանգեցրել է բանկերի կողմից ներգրավվող միջոցների ծախսատարության աճի:

✓ ***Կարգավորման դաշտի փոփոխություններ***

- ***Արտարժութային ակտիվների ռիսկի կշիռների փոփոխությունը.*** ինչը որոշակիորեն նվազեցրել է համակարգում վարկավորման համար մատչելի ռեսուրսների ծավալը:
- ***Պարտադիր պահուստավորման նորմատիվի փոփոխությունը***. ինչի արդյունքում միջբանկային և ներբանկային ռեպո շուկաներում միջին տոկոսադրույքը աճել է, իսկ բանկերի դրամային միջոցների սղության խնդիրն էլ ավելի է խորացել: Անհրաժեշտություն է առաջացել ավելացնել դրամային ներգրավումների ծավալը, ուստի բանկերը բարձրացրել են դրամային և իջեցրել արտարժութային ավանդների տոկոսադրույքները:
- ***ԱՊՊԱ-ի ներդրումը.*** ինչը տարեվերջին որոշակիորեն ավելացրել է բանկերի դրամային իրացվելիությունը, ինչպես նաև ապահովագրական գործառնություններ իրականացնելիս բանկերի ստացած լրացուցիչ կոմիսիոն եկամուտները:
- ***«Ֆիզիկական անձանց բանկային ավանդների հատուցումը երաշխավորելու*** մասին» ՀՀ օրենքում կատարվել են փոփոխություններ և լրացումներ, ըստ որի երաշխավորված ավանդի չափերը կրկնապատկվել են. դրամային ավանդների համար սահմանվել է 4 մլն դրամ, իսկ արտարժույթային ավանդների համար՝ 2 մլն դրամ: Այդ փոփոխությունները նպաստել են դրամի հանդեպ բնակչության վստահության մեծացմանը և բանկերում դրամային իրացվելիության աճին:

2010թ. խնդիրների կատարողականը

2010թ. ՀՀ առևտրային բանկերը հիմնականում կատարել են 2010-2012թթ. ՀԶԾ-ներով նախատեսված խնդիրները: Հարկ է նշել, սակայն, որ հաճախ բանկերի նպատակների և խնդիրների կատարողականի գնահատումն անհնար է դառնում՝ վերջիններիս ոչ չափելի լինելու պատճառով:

Ստորև ներկայացված է 2010թ. փաստացի ցուցանիշների շեղումները 2010-2012թթ. ՀԶԾ-ներով ծրագրված ցուցանիշներից.

	31.12.2010թ. կանխատեսված (հազ. դրամ)	31.12.2010թ. փաստացի (հազ. դրամ)	Շեղում ծրագրվածից (հազ. դրամ)	Շեղում ծրագրվածից (%)
ԱԿՏԻՎՆԵՐ				
Կանխիկ դրամական միջոցներ	72,884,413	77,207,088	4,322,675	6%
Թղթակցային հաշիվներ ՀՀ ԿԲ-ում և բանկերում	252,195,361	211,137,414	(41,057,947)	-16%
Բանկերում և այլ ֆինանսավարկային կազմակերպություններում տեղաբաշխված դեպոզիտներ և վարկեր	35,317,638	61,687,584	26,369,946	75%
Վարկեր տնտեսությանը	932,610,802	890,891,982	(41,718,820)	-4%
Պետական արժեթղթեր	107,123,935	132,056,842	24,932,907	23%
Այլ արժեթղթեր	8,864,016	3,902,675	(4,961,341)	-56%
Լիզինգ և ֆակտորինգ	31,312,144	32,357,553	1,045,410	3%
Հիմնական միջոցներ	86,594,214	75,292,497	(11,301,717)	-13%
Այլ ակտիվներ	84,610,141	135,083,583	50,473,443	60%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՏԻՎՆԵՐ	**1,611,512,664**	**1,619,617,219**	**8,104,555**	**1%**
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ				
Թղթակցային հաշիվներ	15,503,062	18,916,520	3,413,457	22%
Բանկերից և ՀՀ ԿԲ-ից ներգրավված ավանդներ և վարկեր	222,582,632	243,431,230	20,848,598	9%
Այլ ֆինանսավարկային կազմակերպություններից ներգրավված ավանդներ և վարկեր	131,398,622	135,997,624	4,599,001	4%
Պարտավորություններ գանձապետարանի նկատմամբ	63,114,883	50,461,260	(12,653,624)	-20%
Ֆիզիկական անձանց ցպահանջ միջոցներ և հաշիվներ	105,746,438	103,978,332	(1,768,105)	-2%
Իրավաբանական անձանց և հիմնարկների ցպահանջ միջոցներ և հաշիվներ	209,242,994	167,430,697	(41,812,297)	-20%
Ֆիզիկական անձանց ժամկետային ավանդներ	290,097,885	304,511,555	14,413,670	5%
Իրավաբանական անձանց և հիմնարկների ժամկետային ավանդներ	152,817,074	108,127,034	(44,690,040)	-29%
Այլ պարտավորություններ	108,808,217	166,938,184	58,129,967	53%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	**1,299,311,807**	**1,299,792,435**	**480,628**	**0.04%**
ԿԱՊԻՏԱԼ				
Փաստացի համալրած կանոնադրական կապիտալ	193,706,456	203,799,174	10,092,719	5%
Ընթացիկ ժամանակաշրջանի չբաշխված շահույթ (վնաս)	32,931,355	30,371,518	(2,559,837)	-7%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՊԻՏԱԼ	**312,200,858**	**319,824,784**	**7,623,926**	**2%**

Այսպիսով, ՀՀ բանկային համակարգի ակտիվների 2010թ. փաստացի ցուցանիշները կանխատեսվածի համեմատ գերակատարվել են 1%-ով կամ 8 մլրդ դրամով, պարտավորությունները գերակատարվել են 0.04%-ով կամ 481 մլն դրամով, իսկ կապիտալը՝ 2%-ով կամ 8 մլրդ դրամով: Ընդ որում, ակտիվների նախանշված մեծության գերակատարումը (կատարումը) հիմնականում պայմանավորված է բանկերում ու այլ ֆինանսավարկային կազմակերպություններում տեղաբաշխված դեպոզիտների և վարկերի ու պետական արժեթղթերի պորտֆելի ծրագրված մեծությունների գերակատարումներով՝ համապատասխանաբար 26 մլրդ դրամով (կամ 75%-ով) և 25 մլրդ դրամով (կամ 23%-ով):

Պարտավորությունների կազմում հիմնական շեղումները արձանագրվել են բանկերից և ՀՀ ԿԲ-ից ներգրավված ավանդների և վարկերի գծով՝ 21 մլրդ դրամի կամ 9%-ի գերակատարում, ֆիզիկական անձանցից ներգրավված ցպահանջ և ժամկետային ավանդների գծով՝ 13 մլրդ դրամի կամ 3%-ի գերակատարում և իրավաբանական անձանցից ներգրավված ցպահանջ և ժամկետային ավանդների նախանշված ցուցանիշների 87 մլրդ դրամի կամ 24%-ի թերակատարում:

ՀՀ առևտրային բանկերի եկամուտների և ծախսերի կատարողականն ունի հետևյալ տեսքը.

	31.12.2010թ. դրությամբ-կանխատեսված (հազ. դրամ)	31.12.2010թ. համար փաստացի (հազ. դրամ)	Շեղում ծրագրվածից (հազ. դրամ)	Շեղում ծրագրվածից (%)
Տոկոսային եկամուտներ	140,262,320	136,159,049	(4,103,271)	-3%
Տոկոսային ծախսեր	62,114,660	58,581,180	(3,533,480)	-6%
Զուտ տոկոսային եկամուտներ	***78,147,660***	***77,577,869***	***(569,792)***	***-1%***
Ոչ տոկոսային եկամուտներ	45,817,926	42,154,436	(3,663,490)	-8%
Ոչ տոկոսային ծախսեր	74,479,452	71,153,574	(3,325,877)	-4%
Զուտ ոչ տոկոսային եկամուտներ	***(28,661,526)***	***(28,999,139)***	***(337,613)***	***1%***
Զուտ մասհանումներ	***7,795,287***	***9,413,402***	***1,618,116***	***21%***
Զուտ շահույթ	**32,935,667**	**30,301,181**	**(2,634,486)**	**-8%**
ROA	2.0%	1.9%	**-0.1 տ.կ.**	
ROE	10.5%	9.5%	**-1 տ.կ.**	

Այսպիսով, ՀՀ բանկային համակարգի 2010թ. զուտ շահույթը ծրագրված ցուցանիշից փոքր է եղել 8%-ով կամ մոտ 3 մլրդ դրամով: Բանկային համակարգի շահութաբերության ցուցանիշները նույնպես փոքր-ինչ թերակատարվել են, այսպես՝ ըստ կապիտալի շահութաբերությունը ծրագրվածից փոքր է եղել 1 տոկոսային կետով, իսկ ըստ ակտիվների շահութաբերության ցուցանիշը՝ կանխատեսվածից շեղվել է ընդամենը 0.1 տոկոսային կետով:

Ամփոփելով նշենք, որ ՀՀ առևտրային բանկերը որպես 2010թ. փաստացի ցուցանիշների՝ ծրագրված ցուցանիշներից շեղման հիմնական պատճառներ առանձնացնում են հետևյալ գործոնները՝

- շուկայում պահանջարկի/առաջարկի փոփոխություն
- ֆինանսական շուկայում տոկոսադրույքների փոփոխություն
- տնտեսական աճի սպասվածից ցածր տեմպ / տնտեսական անկում (մասնավորապես գյուղատնտեսության ոլորտում)

- փոխարժեքի տատանումների ազդեցություն
- գնաճի բարձր մակարդակ
- հաճախորդների չնախատեսված գործողություններ
- վարկային պորտֆելի որակի վատթարացում
- խիստ մրցակցությունը/մրցակից բանկերի քաղաքականություն
- չնախատեսված (ծավալների) համագործակցություն միջազգային ֆինանսական կառույցների հետ/նախատեսված համագործակցության հետաձգում
- պարտադիր պահուստավորման ՀՀ ԿԲ պահանջների փոփոխություն

II ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ 2011-2013 ԹԹ. ՀԱՄԱՐ

(կանխատեսված ՀՀ մակրոտնտեսական ցուցանիշները ներկայացված են Հավելված 1-ում)

2011-2013թթ. հիմնական ազդող գործոնները

Կանխատեսվող ժամանակաշրջանի համար ՀՀ առևտրային բանկերը՝ որպես արտաքին միջավայրից, ներքին տնտեսությունից և ֆինանսական հատվածից բխող և իրենց գործունեության վրա ազդեցության տեսանկյունից առավել նշանակալի գործոններից առանձնացրել են.

- ***Միջազգային շուկաներում***

  - ***Համաշխարհային տնտեսական աճ.*** Բանկերի կանխատեսումներով համաշխարհային տնտեսությունը աստիճանական դանդաղ, սակայն կայուն տնտեսական աճ կապրի. արդյունքում որոշակիորեն կվերահաստատվի վստահությունն արտասահմանյան գործընկերների նկատմամբ, ինչը կբերի բանկերի հաճախորդների գործունեության ակտիվացման:
  - ***Գները համաշխարհային շուկաներում.*** Բանկերի կանխատեսումներով ոսկու, պղնձի, նավթի և հացահատիկի շուկաներում մոտակա տարիներին գների անկում չի սպասվում: Միջազգային շուկաներում հումքային և պարենային ապրանքների, էներգակիների գների բարձր մակարդակի պահպանումը, հնարավոր է նաև աճը, մեր տնտեսությունում արտաքին միջավայրից փոխանցվող գնաճային ճնշումներ կառաջացնի, սակայն միաժամանակ կարող է հանդիսանալ բանկերի մի շարք հաճախորդների ֆինանսական ամրության երաշխիք:
  - ***Միջազգային շուկաներում տոկոսադրույքների քաղաքականություն.*** Բանկերի մի մասը կանխատեսում է, որ միջազգային շուկաներում մոնետար իշխանությունների կողմից վարվող ցածր տոկոսադրույքների ներկայիս քաղաքականությունը կշարունակվի նաև առաջիկայում: Այս քաղաքականությունը կարող է երկակի ազդեցություն ունենալ. միջազգային շուկաներում ցածր տոկոսադրույքները կարող են նպաստել բանկերի կողմից էժան միջոցների ներգրավմանը, միաժամանակ կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ բանկերի տոկոսային եկամտի մակարդակի վրա՝ լողացող տոկասադրույքով միջոցներ տեղաբաշխելիս: Իսկ բանկերից որոշներն էլ կանխատեսում են տոկոսադրույքների աստիճանական բարձրացում՝ որպես Կենտրոնական բանկերի արձագանք-պատասխան գնաճային ճնշումներին և ֆինանսական շուկաների ակտիվացմանը: Բարձր գնաճը կարող է ազդել նաև ԱՄՆ և Եվրոմիության դրամավարկային կարգավորման մարմինների կողմից վերաֆինասավորման դրույքների բարձրացման որոշում ընդունելու վրա, ինչը կհանգեցնի նաև այլ միջազգային տոկոսադրույքների բարձրացման:
  - ***Փոխարժեք.*** Բանկերը կանխատեսում են ԱՄՆ դոլարի աստիճանական արժևորում Եվրոյի նկատմամբ:

✓ ***<u>ՀՀ տնտեսությունում</u>***

- ***ՀՀ դանդաղացված տնտեսական աճ***. Համաշխարհային տնտեսության առողջացումը իր հերթին դրական ազդեցություն կունենա ՀՀ տնտեսության վրա, մասնավորապես, կավելանան արտահանման ծավալները հատկապես վերամշակող արդյունաբերության և հանքարդյունաբերության ճյուղերում, ինչը կխթանի պահանջարկը վարկային ռեսուրսների նկատմամբ և կբարելավի բանկերի կորպորատիվ հաճախորդների ֆինանսական վիճակը: Ընդհանուր առմամբ բանկերը 2011թ. համար կանխատեսել են 3-5% իրական ՀՆԱ աճ:
- ***Բնակչության եկամուտների/տրանսֆերտների և կապիտալի ներհոսքի աճ*** հիմնականում պայմանավորված Ռուսաստանի տնտեսության ակնկալվող դրական զարգացումներով: Համաձայն ԱՄՀ կանխատեսումների համաշխարհային ՀՆԱ-ի աճը 2011 թվականին կկազմի 4.5%: ՀՀ տնտեսության վրա և բանկեր վրա անմիջական ազդեցության տեսանկյունից ավելի մեծ նշանակություն կունենա Ռուսաստանի Դաշնությունում կանախատեսվող 4.3% տնտեսական աճը: Սպասվում է, որ տնտեսական աճի վերականգնումը Ռուսաստանում դրական ազդեցություն կունենա դեպի Հայաստան ուղղվող մասնավոր փոխանցումների ծավալի վրա:
- ***Փոխարժեք.*** 2011թ. համար բանկերի կանխատեսումները ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար փոխարժեքի վերաբերյալ ընկնում են 360-400 միջակայքում (միջինը 372), սակայն բանկերի մեծամասնությունը հիմնականում կանխատեսել է 360-370 միջակայք:
- ***Գնաճ.*** Բանկերի կանխատեսումներով համաշխարհային տնտեսության վերականգնմամբ պայմանավորված միջազգային շուկաներում հումքային և պարենային ապրանքների գների աճը մեր տնտեսությունում արտաքին միջավայրից փոխանցվող գնաճային ճնշումներ կառաջացնի: Բացի այդ դրան նաև կարող է նպաստել 2011թ-ին գազի սակագնի հնարավոր ավելացումը**:** Բանկերի կանխատեսումների համաձայն 2011թ-ին սպասվում է նպատակադրված թիրախից բարձր գնաճ (միջինը՝ 6.2%): Բանկերի մեծ մասը կանխատեսել են 6-8%-ի սահմաններում տատանվող գնաճի ցուցանիշ:
- **Տնտեսության ստվերային հատվածի աստիճանական նվազում**

✓ ***<u>Ֆինանսաբանկային հատվածում</u>***

- ***Բանկերի (ինչպես նաև վարկային կազմակերպությունների) որոշակի աշխուժացում.*** Բանկերի մեծամասնության սպասումներով կանխատեսվող ժամանակահատվածում ՀՀ բանկային շուկայում կնկատվի վարկերի տրամադրման ծավալներ աճ՝ ինչպես համաշխարհային տնտեսության, այնպես էլ ՀՀ տնտեսության աշխուժացման արդյունքում:
- ***Վարկավորման ծավալների աճի դանդաղում***. Որոշ բանկերի կանխատեսումներով էլ կգրանցվի վարկավորման աշխուժության անկում՝ պայմանավորված բանկերի ՀՀ դրամային միջոցների սակավությամբ (ՀՀ ԿԲ-ում ՀՀ դրամով պահուստավորման պահանջի խստացման պատճառով) և զսպող դրամավարկային քաղաքականությամբ, ինչպես նաև անշարժ գույքի գների անորոշությամբ:

- ***Դրամավարկային քաղաքականություն***. Բանկերի մեծամասնությունը սպասում են դրամավարկային քաղաքականության խստացում/վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի բարձր մակարդակ:
- ***Տոկոսադրույքներ***. Որոշ բանկերի կանխատեսմամբ ՀՀ ֆինանսական շուկայում վարկերի միջին տոկոսադրույքների էական փոփոխություններ չեն արձանագրվի, և տոկասադրույքները կպահպանվեն մոտավորապես նույն մակարդակում՝ չնչին իջեցմամբ, իսկ բանկերի մի մասն էլ սպասում է 2010թ.-ի միտումների շարունակականություն, մասնավորապես՝
  - արտարժութային վարկերի տոկոսադրույքների նվազում, հետևաբար տոկոսային սպրեդի և մարժայի նվազում
  - դրամային ավանդների տոկոսադրույքները որոշակի աճ, իսկ արտարժութային ավանդների՝ գծով գուցեև որոշակի նվազում
- ***Դրամային ռեսուրսների ծավալի աճ՝*** պարտադիր ապահովագրության և կեսաթոշակային բարեփոխումների արդյունքում. օրինակ ԱՊՊԱ-ի ներդրումն իր դրական ազդեցությունը կունենա կանխատեսվող ժամանակաշրջանում բանկերի գործունեության վրա, մասնավորապես ապահովագրական գործակալության դիմաց ստացվող վճարների աճի և ապահովագրական կազմակերպությունների կողմից բանկերում ներդրվող երկարաժամկետ միջոցների ներգրավման հնարավորությունների տեսանկյունից: Իսկ կենսաթոշակային բարեփոխումների արդյունքում կառաջանան այսպես կոչված «երկար փողեր»՝ ընդլայնելով բանկերի կողմից միջոցների ներգրավման հնարավորությունն ու ժամկետայնությունը, նպաստելով ներգրավված և տեղաբաշխված միջոցների միջև ժամկետայնության ճեղքվածքի կրճատմանը:
- ***Ֆինանսական հատվածում մրցակցության խորացում.*** կենսաթոշակային համակարգի ներդրման հետ կապված օրենսդրական փաթեթի ընդունման արդյունքում ՀՀ-ում կարճաժամկետ ապագայում սկիզբ կդրվի ֆինանսական նոր ինստիտուտների՝ ներդրումային ֆոնդերի (սկսած 2011թ.) և կենսաթոշակային ֆոնդերի (սկսած 2013թ.) ձևավորմանը: Բանկերը նախատեսում են մշակել այդ նոր զարգացող ֆինանսական ինստիտուտների հետ համագործակցության ռազմավարություն, քանի որ դրանք հնարավոր է բանկերի համար հանդիսանան լուրջ մրցակիցներ բնակչության ազատ դրամական միջոցների ներգրավման տեսանկյունից:

✓ ***<u>Կարգավորման դաշտի փոփոխություններ</u>***

- ՀՀ ԿԲ-ի կողմից ապադոլարացման միջոցառումների իրականացում
- Ներգրավված արտարժութային միջոցների համար պարտադիր պահուստավորման հետագա խստացում

Ամփոփելով ՀՀ բանկերի կանխատեսումները արտաքին հատվածի զարգացումների վերաբերյալ՝ նշենք, որ ընդհանուր առմամբ առաջիկա տարում կանխատեսվում է ՀՀ տնտեսության հետագա աշխուժացում և դրանից ածանցված ՀՀ ֆինանսական համակարգում տեղի ունեցող դրական զարգացումներ:

Առևտրային բանկերի 2011-2013թթ. հիմնական նպատակները

2011-2013թթ. հեռանկարային զարգացման ծրագրերով ՀՀ առևտրային բանկերն իրենց նպատակները հիմնականում սահմանել են գործունեության որակական և ծավալային ընդլայնման ուղղությամբ՝ սահմանելով հետևյալները.

- ✓ ***<u>Ծավալային աճ</u>***
  - կապիտալի աճ
  - ակտիվների/ վարկային պորտֆելի աճ
  - ներգրավված միջոցների աճ (այդ թվում՝ ավանդների, միջազգային կազմակերպություններից ներգրավված միջոցների, պարտատոմսերի թողարկման հաշվին)
  - վճարահաշվարկային ծառայությունների ծավալի և քանակի ավելացում
  - վճարային քարտերի թողարկման ծավալների աճ
  - վճարային քարտերով գործառնությունների ծավալների աճ
  - ոչ տոկոսային եկամուտների (մասնավորապես միջնորդավճարների տեսքով ստացվող եկամուտների) աճ

- ✓ ***<u>Արդյունավետություն բարձրացում</u>***
  - շահութաբերության նպատակային ցուցանիշների պահպանում / բարձրացում
  - բաժնետոմսերի (բաժնետիրական կապիտալի) շուկայական արժեքի աճ
  - կապիտալի օգտագործման արդյունավետության բարձրացում
  - գործունեության արդյունավետության բարձրացում - ծախսերի կրճատում և ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործում

- ✓ ***<u>Ռիսկերի զսպում</u>***
  - ակտիվների / վարկային պորտֆելի որակի ապահովում
  - ակտիվների դիվերսիֆիկացիա
  - ռիսկերի կառավարման համակարգերի կատարելագործում
  - վարկունակության գնահատման նոր համակարգերի մշակում և դրանց աստիճանական ներդում վարկավորման գործընթացներում
  - տոկոսադրույքի նկատմամբ զգայուն ժամկետային ակտիվների և պարտավորությունների բացասական ճեղքվածքի նվազեցում
  - ակտիվների և պարտավորությունների ժամկետայնության ճեղքվածքի նվազում

- ✓ ***<u>Մարքեթինգային քաղաքականություն</u>***
  - մասնաճյուղային ցանցի ընդլայնում
  - հաճախորդների քանակի / շրջանակների ընդլայնում
  - որևէ հատվածում կամ որևէ ցուցանիշով առաջատար դիրքերի գրավում/ամրապնդում
  - շուկայում մասնաբաժնի ավելացում
  - ֆինանսական շուկայում նոր սեգմենտների գրավում
  - մատուցվող ծառայությունների ու առաջարկվող պրոդուկտների ցանկի / ծավալների ընդլայնում
  - սպասարկման որակի բարձրացում
  - բարի համբավի ձեռքբերում/ամրապնդում / ճանաչելիության բարձրացում
  - մարքետինգային քաղաքականությանը զարգացում
  - համագործակցություն/համագործակցության ընդլայնում միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների հետ

- որակի միջազգային ստանդարտի սերտիֆիկատի (ISO) և/կամ միջազգային վարկանշային ընկերության կողմից վարկանիշի ստացում

✓ ***<u>Կառավարման համակարգ</u>***

- կառավարման և ներքին հսկողության համակարգերի կատարելագործում
- կադրերի որակավորման բարձրացում և կառավարման բարելավում
- տեղեկատվական տեխնոլոգիաների արդիականացում/տեխնիկական վերազինում

Առևտրային բանկերի հիմնական ֆինանսական ցուցանիշների 2011-2013թթ. կանխատեսումները

Կապիտալ

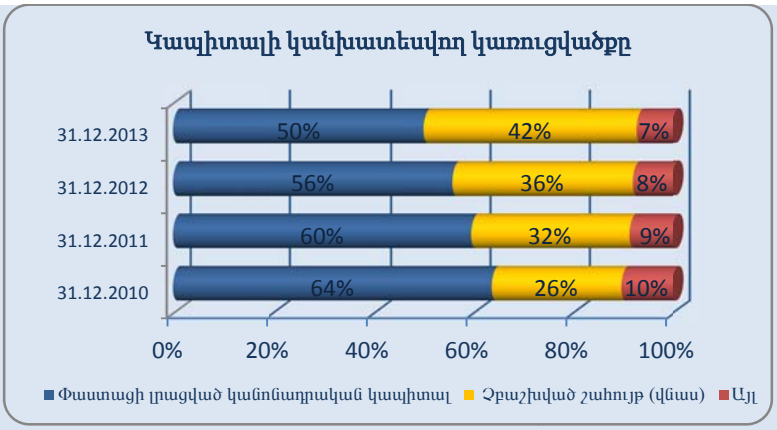
(տե՛ս Հավելված 2)

Բանկերի հեռանկարային զարգացման ծրագրերով ներկայացված կանխատեսումների համաձայն՝ 31.12.2010-31.12.2013թթ. (այսուհետ 2011-2013թթ.) ընթացքում ՀՀ բանկային համակարգի կապիտալը կավելանա 50%-ով կամ 160 մլրդ դրամով (տարեկան միջին աճը՝ 14%):

Կանխատեսված աճի արդյունքում 2013թ. վերջի դրությամբ բանկային համակարգի ընդհանուր կապիտալը կկազմի 480 մլրդ դրամ:

2011-2013թթ. ՀԶԾ-ներով 6 բանկ նախատեսել է ընդհանուր 37 մլրդ դրամի չափով կապիտալի համալրում իրականացնել, որոնցից 5 բանկ՝ արտաքին աղբյուրների հաշվին:

Կանոնադրական կապիտալի նկատմամբ շահույթի առաջանցիկ աճի արդյունքում կանոնադրական կապիտալի տեսակարար կշիռը ընդհանուր կապիտալում 2010թ.-ի 64%-ից կնվազի՝ 2013թ. հասնելով 50%-ի:

Պարտավորություններ

(տե՛ս Հավելված 2)

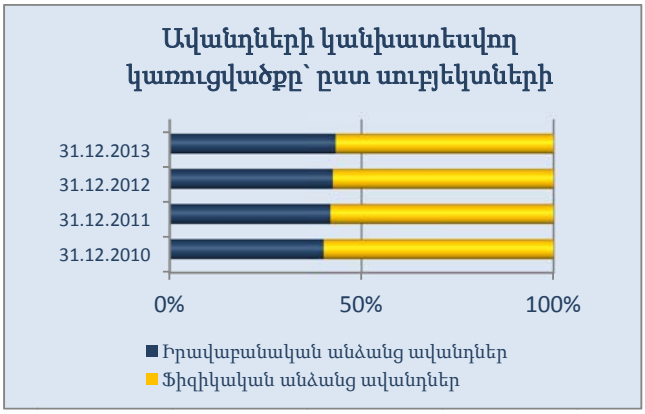
2011-2013թթ. համար ՀՀ առևտրային բանկերը կանխատեսել են ընդհանուր պարտավորությունների 68%-ով կամ 882 մլրդ դրամով աճ (միջին տարեկան աճը 19%)՝ 2013թ. վերջին բանկային համակարգի պարտավորությունների ծավալը հասցնելով 2 տրլն 182 մլրդ դրամի:

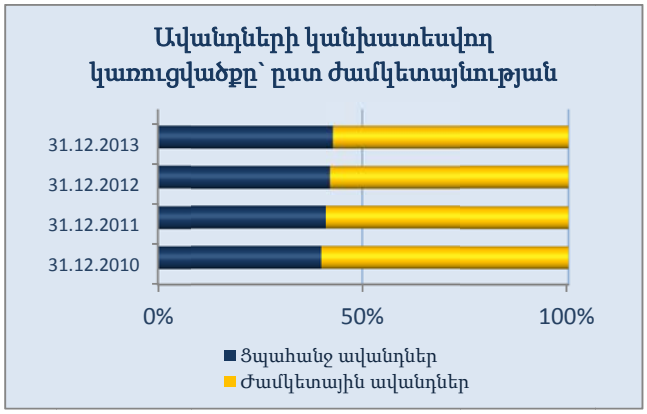
Կանխատեսումների համաձայն՝ 2011-2013թթ. ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց ավանդները կավելանան 82%-ով կամ 563 մլրդ դրամով (տարեկան միջինը աճելով 22%-ով) և 2013թ. վերջին կկազմեն 1 տրլն 247 մլրդ դրամ: Արդյունքում, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց ավանդների տեսակարար կշիռն ընդհանուր պարտավորություններում կավելանա չորս տոկոսային կետով՝ 2010թ.-ի վերջի 53%-ից 2013թ. հասնելով 57%-ի:

2011-2013թթ. ֆիզիկական անձանց ավանդների աճը կանխատեսվում է, որ կլինի 73% կամ 298 մլրդ դրամ (տարեկան միջին աճը՝ 20%)՝ 2013թ. վերջին կազմելով 707 մլրդ դրամ:

Իրավաբանական անձանց ավանդները կավելանան 96%-ով կամ 265 մլրդ դրամով (տարեկան աճը՝ 25%) և կկազմեն 541 մլրդ դրամ:

Վերոնշյալի արդյունքում ավանդների կառուցվածքում փոքր-ինչ կավելանա իրավաբանական անձանց ավանդների տեսակարար կշիռը՝ 2010թ.-ի վերջի 40%-ից 2013թ. կազմելով 43%:

Ցպահանջ ավանդների աճի կանխատեսումները եռամյա կտրվածքով կազմում են 97% կամ 264 մլրդ դրամ (միջին տարեկան՝ 25%)՝ 2013թ. կազմելով 535 մլրդ դրամ:

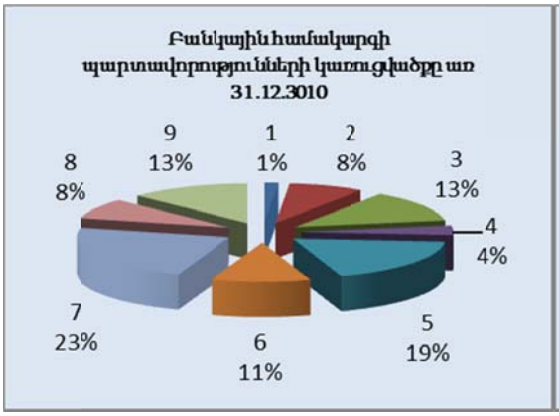
Ժամկետային ավանդների աճը 2011-2013թթ. համար կկազմի 73% կամ 299 մլրդ դրամ (տարեկան աճը՝ 20%) և 2013թ. վերջին կկազմի 712 մլրդ դրամ:

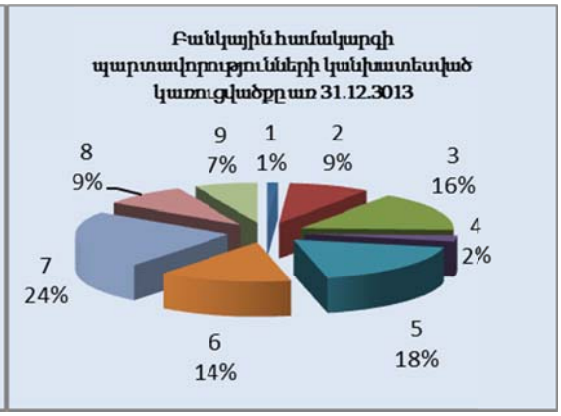
Արդյունքում, ժամկետային ավանդների տեսակարար կշիռն ընդհանուր ավանդների մեջ 2010թ.-ի վերջի 60%-ից 2013թ. կիջնի մինչև 57%:

2011-2013թթ. ընթացքում ՀՀ առևտրային բանկերը նախատեսում են ավելացնել այլ ֆինանսավարկային կազմակերպություններից ներգրավված միջոցները՝ 127%-ով կամ 172 մլրդ դրամով (տարեկան միջինը աճելով 31%-ով)՝ 2013թ. վերջին կազմելով 308 մլրդ դրամ:

Նշված 172 մլրդ դրամից 91 մլրդ-ը բանկերը նախատեսում են ներգրավել միջազգային ֆինանսական կառույցներից:

Արդյունքում, այլ ֆինանսավարկային կազմակերպություններից ներգրավված ավանդների ու վարկերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր պարտավորություններում 2013թ. վերջին՝ 2010թ.-ի վերջի համեմատ կավելանա չորս տոկոսային կետով և կկազմի 14%:

1. Թղթակցային հաշիվներ
2. Ֆիզիկական անձանց ցպահանջ միջոցներ և հաշիվներ
3. Իրավաբանական անձանց և հիմնարկների ցպահանջ միջոցներ և հաշիվներ
4. Պարտավորություններ գանձապետարանի նկատմամբ
5. Բանկերից և ՀՀ ԿԲ-ից ներգրավված ավանդներ և վարկեր
6. Այլ ֆինանսավարկային կազմակերպություններից ներգրավված ավանդներ և վարկեր
7. Ֆիզիկական անձանց ժամկետային ավանդներ
8. Իրավաբանական անձանց և հիմնարկների ժամկետային ավանդներ
9. Այլ պարտավորություններ

Ակտիվներ

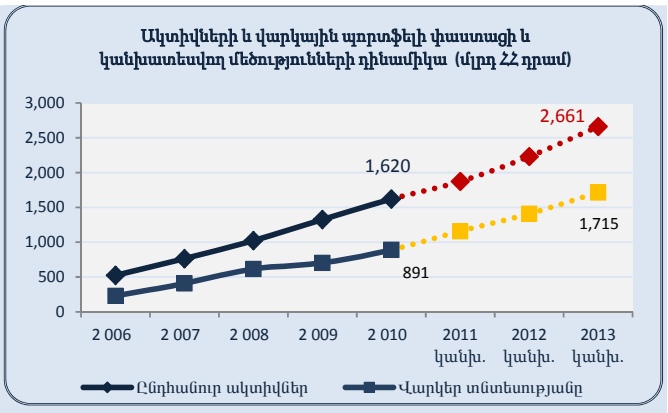
(տե՛ս Հավելված 2 և 4)

Բանկերը 2011-2013թթ. ՀԶԾ-ներով կանխատեսել են ՀՀ բանկային համակարգի ակտիվների 64% կամ 1 տրլն 42 մլրդ դրամով աճ (տարեկան միջին աճը՝ 18%), որի արդյունքում 2013թ. վերջին բանկային համակարգի ակտիվները կկազմեն 2 տրլն 661 մլրդ դրամ:

Ակտիվների միջին տարեկան աճի տեմպը՝
- նախորդ երեք տարիների համար՝ 28%
- կանխատեսվող առաջիկա երեք տարիների համար՝ 18%

Վարկային պորտֆելի միջին տարեկան աճի տեմպը՝
- նախորդ երեք տարիների համար՝ 30%
- կանխատեսվող առաջիկա երեք տարիների համար՝ 24%

Արդյունքում կմեծանա վարկերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր ակտիվներում՝ 2013թ. վերջին 2010թ.-ի վերջի համեմատ ավելանալով 9 տոկոսային կետով և կազմելով 64%

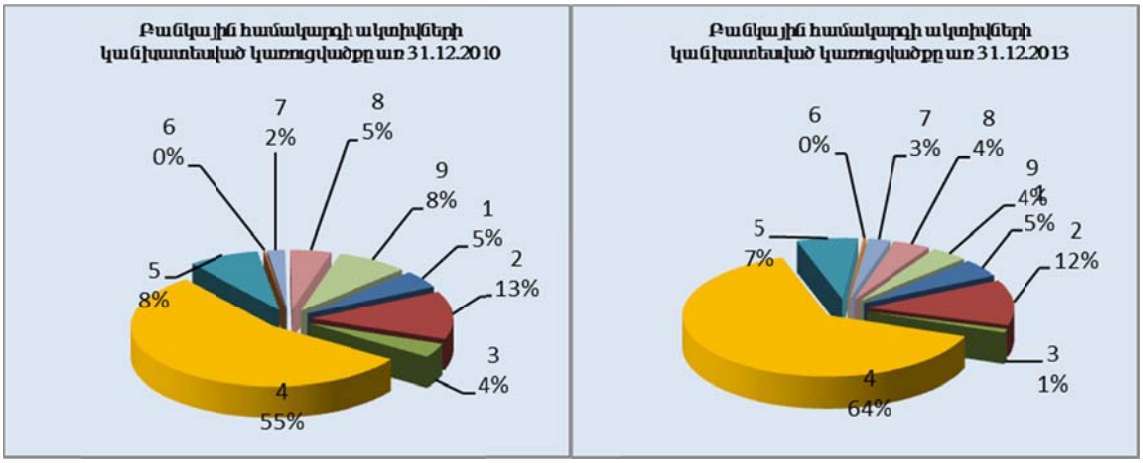

Բանկային համակարգի ակտիվների վերոնշյալ աճը նախատեսվում է հիմնականում ի հաշիվ վարկերի, ՀՀ ԿԲ-ում և բանկերում թղթակցային հաշիվների աճերի:

Այսպես, 2011-2013թթ. ընթացքում բանկային համակարգի վարկերը կաճեն համապատասխանաբար՝ 824 մլրդ դրամ կամ 92%-ով (միջին տարեկան աճը՝ 24%) և կկազմեն՝ 1 տրլն 715 մլրդ դրամ:

Վերոնշյալի արդյունքում կմեծանա վարկերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր ակտիվներում՝ 2013թ. վերջին 2010թ.-ի վերջի համեմատ ավելանալով 9 տոկոսային կետով և կկազմելով 64%:

Համաձայն բանկերի ՀԶԾ-ների՝ ՀՀ ԿԲ-ում և բանկերում թղթակցային հաշիվները 2011-2013թթ. ընթացքում կաճեն 111 մլրդ դրամով կամ 53%-ով (տարեկան աճը՝ 15%) և 31.12.2013թ. դրությամբ կկազմեն 322 մլրդ դրամ:

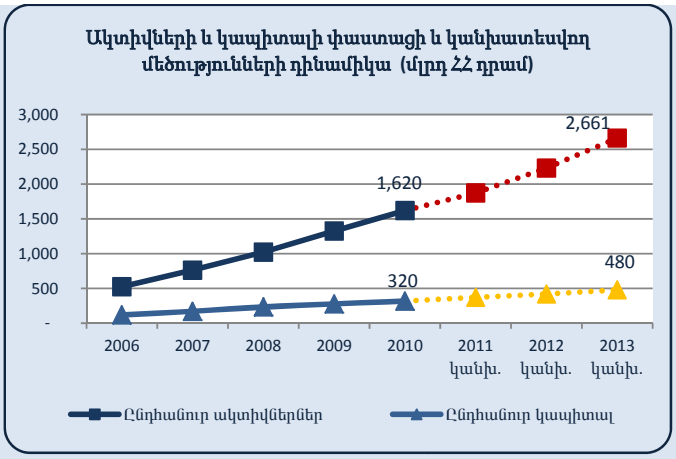

1. Կանխիկ դրամական միջոցներ
2. Թղթակցային հաշիվներ ՀՀ ԿԲ-ում և բանկերում
3. Բանկերում և այլ ֆինանսավարկային կազմակերպություններում տեղաբաշխված դեպոզիտներ և վարկեր
4. Վարկեր տնտեսությանը
5. Պետական արժեթղթեր
6. Այլ արժեթղթեր
7. Լիզինգ և ֆակտորինգ
8. Հիմնական միջոցներ
9. Այլ ակտիվներ

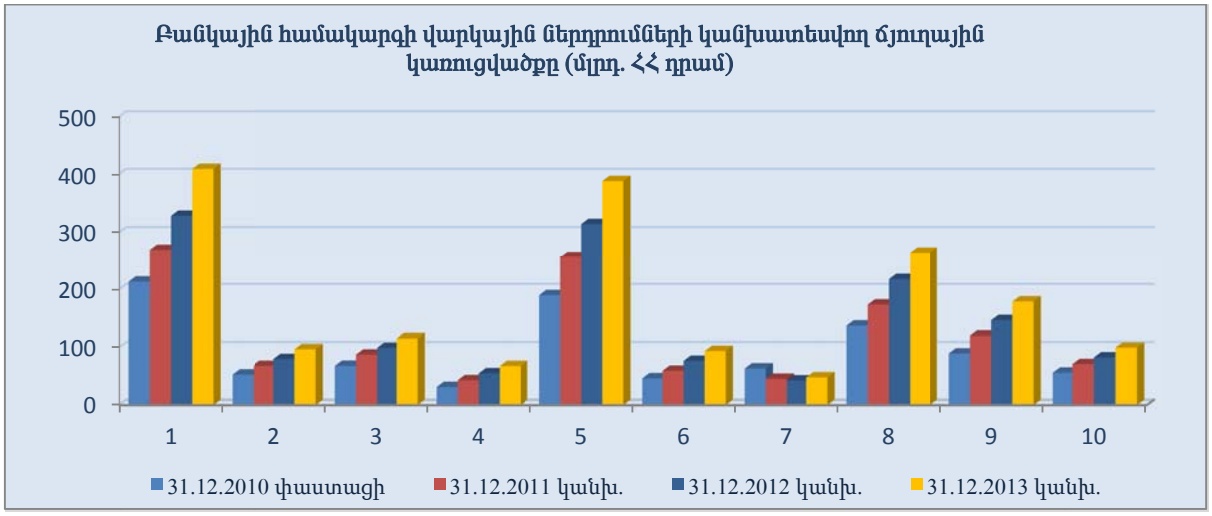
Ակտիվների միջին տարեկան աճի տեմպը՝
- նախորդ երեք տարիների համար՝ 28%
- կանխատեսվող առաջիկա երեք տարիների համար՝ 18%

Կապիտալի միջին տարեկան աճի տեմպը՝
- նախորդ երեք տարիների համար՝ 23%
- կանխատեսվող առաջիկա երեք տարիների համար՝ 14%

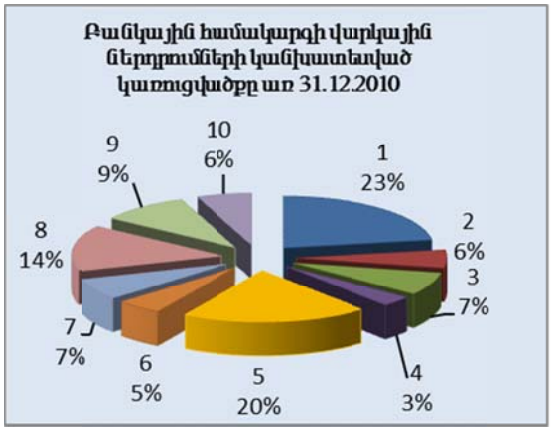
Ակտիվների աճի տեմպը՝ կապիտալի աճի տեմպին գերազանցելու արդյունքում ՀՀ բանկային համակարգի լևերիջի (ակտիվներ/կապիտալ) ցուցանիշը 2013թ. վերջին 2010թ.-ի վերջի համեմատ կավելանա 1 միավորով և կկազմի 6:

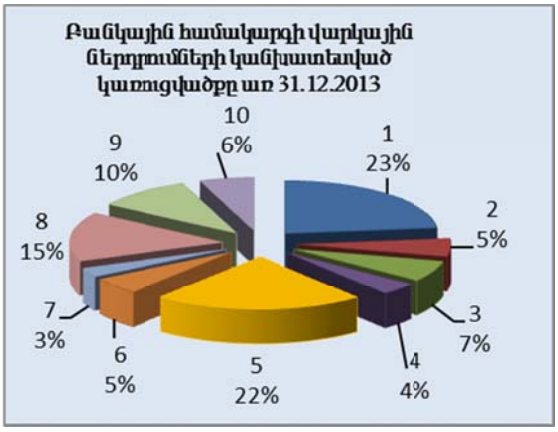

2011-2013թթ. ՀԶԾ-ներով կանխատեսված ՀՀ բանկային համակարգի վարկային պորտֆելի աճը նախատեսվում է հիմնականում ի հաշիվ առևտրի ոլորտի (միջին տարեկան աճը՝ 66 մլրդ դրամ կամ վարկային պորտֆելի ընդհանուր աճի մեջ 24%), արդյունաբերության ոլորտի (65 մլրդ դրամի չափով կամ 24%-ը), սպառողական վարկերի (միջին տարեկան աճը՝ 42 մլրդ դրամ կամ վարկային պորտֆելի ընդհանուր աճի մեջ 16%), հիփոթեքային (30 մլրդ դրամ կամ 11%) վարկերի աճերի:

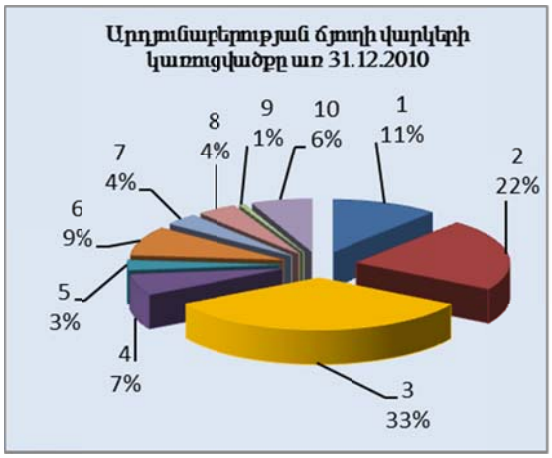
1. Արդյունաբերություն
2. Գյուղատնտեսություն
3. Շինարարություն
4. Տրանսպորտ և կապ
5. Առևտուր
6. Հանրային սնունդ և սպասարկման այլ ոլորտներ
7. Ֆինանսական հատված
8. Սպառողական վարկեր
9. Հիփոթեք վարկեր
10. Տնտեսության այլ ճյուղեր

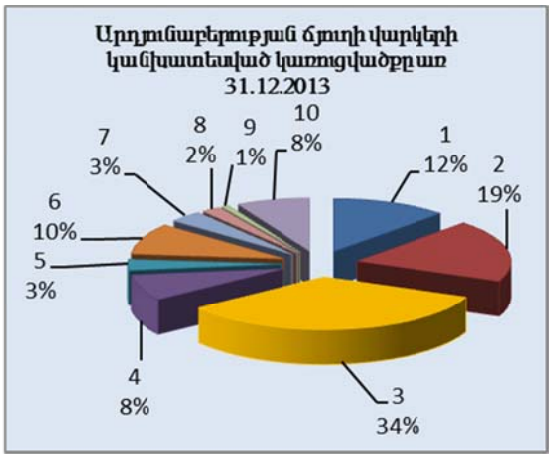

Բանկերի կանխատեսումների արդյունքում՝ 2013թ. վերջին՝ 2010թ.-ի վերջի համեմատ ՀՀ բանկային համակարգի վարկային պորտֆելի կառուցվածքը որոշակի փոփոխություններ կկրի, մասնավորապես. վարկային պորտֆելում կպահպանվի արդյունաբերության ճյուղի վարկերի ամենամեծ մասնաբաժին՝ 31.12.2013թ. կազմելով 23%, 2 տոկոսային կետով կաճի առևտրի ոլորտին տրամադրված վարկերի տեսակարար կշիռը՝ 2013թ. վերջին կազմելով 22%: Էականորեն կնվազի ֆինանսական հատվածի վարկերի տեսակարար կշիռը՝ 2010թ.-ի վերջի 7%-ի փոխարեն 2013թ.-ի վերջին ունենալով 3%:

Արդյունաբերության ճյուղի կառուցվածքում էական տեղաշարժեր չեն սպասվում. ճյուղի աճի զգալի մասը (տարեկան միջինը՝ 34%-ը կամ 22 մլրդ դրամը) պայմանավորված կլինի սննդի արդյունաբերությանը տրամադրված վարկերի աճով: Կանխատեսվող ժամանակահատվածի ընթացքում սննդի արդյունաբերության վարկերը կպահպանեն իրենց մասնաբաժինը արդյունաբերության ընդհանուր վարկերի մեջ՝ 2013թ. վերջին կազմելով 34% (2010թ.-ի վերջին՝ 33%), փոքր ինչ կնվազի էներգետիկայի ոլորտին տրված վարկերի տեսակարար կշիռը՝ 2013թ. վերջին կազմելով 19% (2010թ.-ի վերջին՝ 22%):

1. հանքագործություն
2. էներգետիկա
3. սննդի
4. թեթև
5. քիմիական
6. շինանյութերի
7. թանկարժեք իրերի
8. մետալուրգիա
9. մեքենաշինական և էլեկտրատեխնիկական
10. արդյունաբերության այլ ճյուղեր

Ֆինանսական արդյունքներ

(տե՛ս Հավելվածներ 2 և 3)

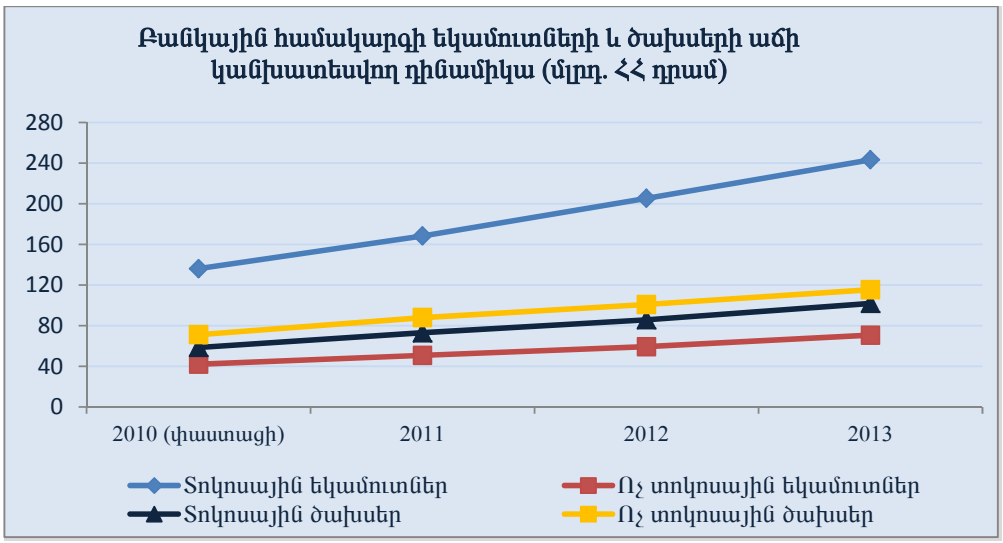
2011-2013թթ. ՀԶԾ-ներով ՀՀ առևտրային բանկերն իրենց եկամուտների և ծախսերի կառուցվածքում կանխատեսել են հետևյալ զարգացումները. այսպես, համաձայն կանխատեսումների քննարկվող ժամանակահատվածի ընթացքում՝ բանկային համակարգի համախառն եկամուտները կավելանան 151 մլրդ դրամով կամ 73%-ով (միջին տարեկան աճը՝ 20%) և 2013թ. կկազմեն 359 մլրդ դրամ: Բանկային համակարգի համախառն ծախսերը 2013թ.՝ 2010թ.-ի համեմատ կավելանան 88 մլրդ դրամով կամ 68%-ով (միջին տարեկան աճը՝ 19%) և կկազմեն 217 մլրդ դրամ:

Կանխատեսվող ժամանակահատվածի ընթացքում համախառն եկամուտների կառուցվածքում 2 տոկոսային կետով կավելանա տոկոսային եկամուտների տեսակարար կշիռը՝ 2013թ. կազմելով 68%: Միաժամանակ հատկանշական է, որ համախառն ծախսերի կառուցվածքում 2 տոկոսային կետով կնվազի ոչ տոկոսային ծախսերի տեսակարար կշիռը՝ 2013թ. կազմելով 53%:

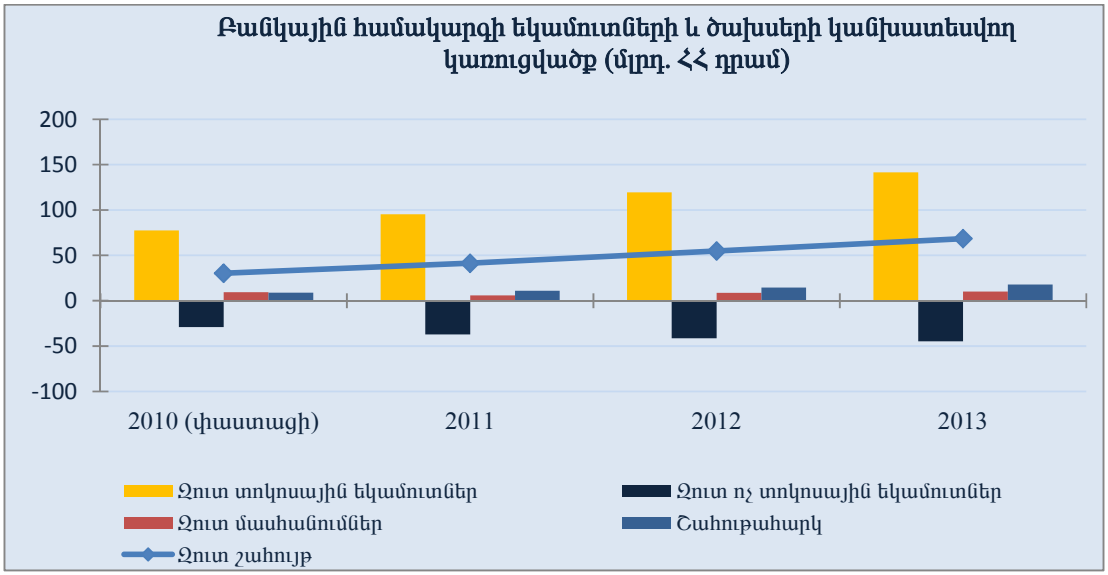
Արդյունքում 2011-2013թթ. ընթացքում ՀՀ բանկային համակարգի զուտ տոկոսային եկամուտները կավելանան 64 մլրդ դրամով կամ 82%-ով (միջին տարեկան 22%-ով) և 2013թ. կկազմեն 141 մլրդ դրամ, ընդ որում, տոկոսային եկամուտների աճի տեմպը (21%) կգերազանցի տոկոսային ծախսերի միջին տարեկան աճի տեմպը (20%):

Քննարկվող ժամանակահատվածի ընթացքում զուտ ոչ տոկոսային եկամուտները 2011-2013թթ. ընթացքում կնվազեն 16 մլրդ դրամով կամ 54%-ով (միջին տարեկան՝ 16%-ով) և 2013թ. կկազմեն -45 մլրդ դրամ:

Հատկանշական է, որ պլանավորվող ժամանակահատվածում ոչ տոկոսային եկամուտների միջին տարեկան աճի տեմպի (19%) ոչ տոկոսային ծախսերի աճի տեմպին (17%) գերազանցելու պայմաններում՝ ոչ տոկոսային եկամուտների և ոչ տոկոսային ծախսերի բացասական ճեղքվածքը ավելի կմեղմանա, այսինքն՝ եթե 2010թ.-ի արդյունքներով ոչ տոկոսային ծախսերի 59%-ն էր սպասարկվում ոչ տոկոսային եկամուտների հաշվին, ապա բանկերի կանխատեսումներով 2013թ. այդ ցուցանիշը կկազմի 61%:

Համաձայն ՀՀ առևտրային բանկերի կանխատեսումների՝ բանկերի կողմից ակտիվների հնարավոր կորուստների պահուստներին կատարված զուտ մասհանումները կաճեն 860 մլն դրամով կամ 9%-ով, և 2013թ. կկազմեն 10 մլրդ դրամ:

Ըստ ՀՀ առևտրային բանկերի 2011-2013թթ. ՀԶԾ-ների՝ կանխատեսվող ժամանակաշրջանում բանկային համակարգի զուտ մասհանումներ/ համախառն ակտիվներ ցուցանիշը կտատանվի 0.3%-0.4% միջակայքում (2010թ.՝ 0.6%):

2011-2013թթ. բանկային համակարգի զուտ շահույթը կաճի 38 մլրդ դրամով կամ 2.3 անգամ (տարեկան աճելով միջինում 31%-ով) և 2013թ. կկազմի 68 մլրդ դրամ:

Կանխատեսվող ժամանակահատվածի ընթացքում բանկային համակարգի զուտ տոկոսային մարժան[2] կտատանվի 5.5%-5.8% (2010թ.՝ 5.3%):

Բանկերի ակտիվների շահութաբերությունը բնութագրող զուտ շահույթ/միջին ակտիվներ ցուցանիշը (ROA), ըստ կանխատեսումների, 2011-2013թթ. կտատանվի 2.4%-2.8% (2010թ. 2.1%), իսկ կապիտալի շահութաբերությունը բնութագրող զուտ շահույթ/ կապիտալ (ROE) ցուցանիշը՝ 11.9%-15.2% միջակայքում (2010թ.՝ 10.1%):

Կանխատեսվող երեք տարիների միջին արդյունքներով բանկերը կարելի է բաժանել մի քանի խմբի ՝

- ✓ ըստ ROA-ի մեծության՝
  - 3.5% - ից բարձր ROA ունեցող բանկեր՝ 4 բանկ,
  - 2.5% - 3.5% ROA ունեցող բանկեր՝ 7 բանկ,
  - 1.5% - 2.5% ROA ունեցող բանկեր՝ 7 բանկ,
  - 1.5%- ից ցածր ROA ունեցող բանկեր՝ 3 բանկ:

[2] *զուտ տոկոսային եկամուտ/միջին ակտիվներ*

- ✓ ըստ ROE-ի մեծության՝
    - 20% - ից բարձր ROE ունեցող բանկեր՝ 2 բանկ,
    - 16% - 20% ROE ունեցող բանկեր՝ 5 բանկ,
    - 12% - 16% ROE ունեցող բանկեր՝ 4 բանկ,
    - 8% - 12% ROE ունեցող բանկեր՝ 6 բանկ,
    - 8% - ից ցածր ROE ունեցող բանկեր՝ 4 բանկ:

III ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ SWOT ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ առևտրային բանկերի 2011-2013թթ. ՀԶԾ-ներով արտաքին միջավայրի և խնդիրների կատարողականի վերլուծությունների հիման վրա առանձնացված բանկերի ուժեղ և թույլ կողմերը, հնարավորություններն ու սպառնալիքները ներկայացված են հետևյալ խմբավորմամբ.

Ուժեղ կողմեր

- ✓ *Ռիսկերի կառավարում*
  - Կապիտալացման բարձր/ բավարար մակարդակ
  - Իրացվելիության բարձր մակարդակ
  - Ակտիվների/վարկային պորտֆելի բարձր որակ
  - Վարկային պորտֆելի բարձր դիվերսիֆիկացիա
  - Ռեսուրսների աղբյուրների դիվերսիֆիկացման բարձր մակարդակ
  - Բանկային ռիսկերի (հատկապես՝ վարկային ռիսկի) կառավարման բարձր մակարդակ, ռիսկերի ապահովագրության առկայություն

- ✓ *Կորպորատիվ կառավարում*
  - Բարձր կորպորատիվ կուլտուրա
  - Որակյալ կադրերի առկայություն/ պրոֆեսիոնալ ներուժ
  - Կազմակերպակառավարչական համակարգերի, ներքին հսկողության համակարգերի արդյունավետություն
  - Որակի կառավարման համակարգի առկայություն/շարունակական բարելավում
  - զարգացած տեղեկատվական և տեխնոլոգիական ենթակառուցվածք/տեխնիկական և տեխնոլոգիական զինվածության բարելավման արագ տեմպեր

- ✓ *Արդյունավետություն*
  - Զուտ տոկոսային եկամուտների բարձր մակարդակ
  - Վարչակառավարչական ծախսերի ցածր մակարդակ
  - Բարձր շահութաբերություն
  - Եկամուտներ և ծախսերի օպտիմալ կառուցվածք

- ✓ *Մարքեթինգ*
  - Ծառայությունների ընդգրկուն փաթեթի տրամադրում
  - Ճկուն սակագնային քաղաքականություն
  - Մասնաճյուղերի/բանկոմատների լայն ցանց/արագ ընդլայնում
  - Առաջատար/ամուր մրցակցային դիրք որևէ ոլորտում/տարածաշրջանում
  - Բանկային համակարգում/որևէ ոլորտում մեծ փորձի առկայությունը
  - Սպասարկման/մատուցվող ծառայությունների բարձր որակ
  - Միջազգային վարկանշային ընկերության կողմից շնորհված վարկանիշի առկայությունը
  - Ակտիվ վարկային քաղաքականություն
  - Հաճախորդների հաստատուն բազայի և բանկի նկատմամբ նրանց վստահության առկայություն
  - Ձևավորված բարի համբավ, բարձր հեղինակություն ֆինանսական համակարգում
  - Նորույթների պարբերական մշակում/ներդրում
  - Շուկայի փոփոխություններին արագ արձագանքելու/ադապտացվելու ունակություն
  - Բավարար նյութատեխնիկական բազա և տարածք/հարմարավետ շենքային պայմաններ

✓ *Համագործակցություն*

- Որպես բաժնետեր/գործընկեր միջազգային հեղինակավոր ֆինանսական կազմակերպության առկայություն
- Բաժնետերերի օժանդակությունը միջոցների ներգրավման մեջ
- Առաջնակարգ բանկերում թղթակցային հաշիվների առկայություն /թղթակցային հաշվների լայն ցանց
- Բյուջեի սպասարկում, պետական ծրագրերում մասնակցություն
- Միջազգային հեղինակավոր ֆինանսական կառույցների հետ համագործակցություն, դրանցից ֆինանսավորում ստանալու հնարավորություն
- Մի շարք վճարային համակարգերին անդամակցություն

Թույլ կողմեր

✓ *Ռիսկերի կառավարում*

- Կապիտալացման ցածր մակարդակ
- Դասակարգված վարկերի առկայություն
- Ակտիվների դիվերսիֆիկացիայի ոչ բավարար մակարդակ
- Ներգրավված միջոցների դիվերսիֆիկացման ցածր մակարդակ
- Դրամային ռեսուրսների անբավարար մակարդակ
- Միջազգային ֆինանսական շուկաների զարգացումների նկատմամբ զգայունություն (ներգրավվող միջոցների տեսանկյունից)
- Հիմնական ավանդների համեմատաբար ցածր տեսակարար կշիռը պարտավորությունների կազմում
- ակտիվների և պարտավորությունների միջև առկա բացասական ճեղքվածքները որոշ ժամկետային խմբերում
- Ռիսկերի կառավարման թերի համակարգեր/խնդրահարույց վարկերի հետ աշխատող առանձին ստորաբաժանման բացակայություն

✓ *Կորպորատիվ կառավարում*

- Ներքին հսկողության համակարգերի անկատարություն
- Ծրագրային ապահովվածության հետ կապված/տեխնոլոգիական թերություններ/անկատարություններ
- Կադրային քաղաքականության անկատարություններ/կադրերի որակավորման ցածր մակարդակ

✓ *Արդյունավետություն*

- Բանկի ծավալային ցուցանիշների/դրանց աճի տեմպերի ցածր մակարդակ
- Զուտ ոչ տոկոսային եկամտի մեծ ճեղքվածք
- Ծախսերի/ծախսատարության բարձր մակարդակ/ցածր արդյունավետություն
- Շահութաբերության ոչ բավարար մակարդակ

✓ *Մարքեթինգ*

- Ծառայությունների տեսականիի անբավարար մակարդակ/տեսականի
- Ֆինանսական շուկայում/ առանձին հատվածներում փոքր մասնաբաժին
- ՀՀ ֆինանսական շուկայում անբավարար ճանաչվածության մակարդակ
- Մրցակիցներից քիչ տարբերակում

- Հաճախորդների բազայի թերզարգացվածություն
- Մասնաճյուղային ցանցի թերզարգացվածություն/ անկատարություններ
- Մարկետինգային քաղաքականության ոչ բավարար ակտիվություն/արդյունավետություն

✓ *<u>Համագործակցություն</u>*
- Սեփականատերերի/գործընկերների կազմում ինստիտուցիոնալ կառույցի բացակայություն
- Միջազգային ֆինանսական կառույցների հետ համագործակցության և օտարերկրյա ֆինանսական ծրագրերին մասնակցության բացակայություն
- Երկարաժամկետ/էժան ռեսուրսների անբավարար մակարդակ/հասանելիության սահմանափակություն
- Ոչ ռեզիդենտների հետ կապերի անբավարար մակարդակ

Հնարավորություններ

✓ *<u>Համաշխարհային տնտեսություն</u>*
- Միջազգային շուկաներում տոկոսադրույքների ցածր մակարդակի պահպանում/միջազգային կառույցներից էժան միջոցների ներգրավում
- համաշխարհային (մասնավորապես Ռուսաստանի) տնտեսության աշխուժացում
- Գունավոր մետաղների գների աճ

✓ *<u>Ներքին տնտեսություն</u>*
- ՀՀ ՀՆԱ աճ/ տնտեսության ակտիվացում, արտահանման աճ
- բնակչության եկամուտների, տրանսֆերտների/դրամական հոսքերի, սպառման ծավալների աճ
- Շինարարության ոլորտի զարգացում
- Արտարժութային փոխարժեքի կայունություն

✓ *<u>Ֆինանսաբանկային հատված</u>*
- Ֆինանսական համակարգի շարունակական զարգացման հեռանկար/միտումներ
- Մրցակցության թուլացում
- Բանկային ծառայությունների նկատմամբ պահանջարկի աճ, չբավարարված պահանջարկի առկայություն, ժամանակակից բանկային ծառայությունների ընդլայնում և տարածում
- Բնակչության եկամուտների աճով պայմանավորված բանկերի կողմից ներգրավվող ավանդների ծավալի աճ
- Տնտեսության ակտիվացմամբ պայմանավորված վարկային պորտֆելի որակի բարելավում
- Վարկերի նկատմամբ առկա մեծ/ աճող պահանջարկը
- Միջազգային ֆինանսական կառույցների հետ համագործակցության հնարավորություն

✓ *<u>Իրավական դաշտ</u>*
- Ստվերային տնտեսության դեմ պայքարի պետական քաղաքականություն
- Տնտեսության խթանման և սոցիալական բարեփոխման պետական քաղաքականություն և տարատեսակ ծրագրերի իրականացում
- ՀՀ օրենսդրական դաշտի բարեփոխում, ֆինանսական ենթակառուցվածքների և ֆինանսական շուկաների զարգացում
- Ավանդների երաշխավորման գումարների ավելացումը

Սպառնալիքներ

- ✓ *Համաշխարհային տնտեսություն*
  - Համաշխարհային ֆինանսական շուկաներում անբարենպաստ զարգացումներ, կտրուկ ցնցումներ
  - Տոկոսադրույքների աճը միջազգային շուկաներում
  - Գործընկեր երկրներում առկա տնտեսական և քաղաքական խնդիրներ
  - Նավթի/անշարժ գույքի գների նվազում
  - Գնաճային ճնշումներ/ միջազգային ապրանքահումքային շուկաներում գների աճ

- ✓ *Ներքին տնտեսություն*
  - Տնտեսական աճի ցածր մակարդակ / ՀՀ տնտեսության կամ որոշ ճյուղերի տնտեսական անկում
  - Տոկոսադրույքների էական տատանումներ
  - Տնտեսության բարձր դոլարիզացիայի մակարդակ
  - Արժույթների փոխարժեքների անկայունություն/անորոշություն
  - Գնաճի բարձր մակարդակ/սպասումներ
  - Տնտեսությունում առկա սոցիալական խնդիրներ/բնակչության ցածր կենսամակարդակ
  - Գործազրկության աճ, տրանսֆերտների և բնակչության եկամուտների նվազում
  - Ստվերային տնտեսության մեծ ծավալներ
  - Ներքին շուկայում ռեսուրսների չափազանց սահմանափակ լինելը

- ✓ *Ֆինանսաբանկային հատված*
  - Բարձր վարկային ռիսկ
  - ՀՀ ԿԲ կոշտ դրամավարկային քաղաքականություն/վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի ակնկալվող բարձր մակարդակը
  - Մրցակցության սրացում / նոր ինստիտուցիոնալ մասնակիցների (մասնավորապես ներդրումային ֆոնդերի) մուտքը շուկա
  - Արտաքին աղբյուրներից միջոցների ներգրավման դժվարություններ

- ✓ *Իրավական դաշտ*
  - ԿԲ նորմատիվային դաշտի անկանխատեսելի/անբարենպաստ փոփոխություններ (մասնավորապես դոլարիզացիայի դեմ պայքարին ուղղված)
  - Օրենսդրական/ կարգավորման դաշտի անբարենպաստ փոփոխություններ
  - Դրամային ռեսուրսների կրճատում՝ պայմանավորված ՀՀ ԿԲ կողմից պարտադիր պահուստավորման պահանջների փոփոխություններով
  - Դրամային իրացվելիության սղության պայմաններում՝ դրամային ավանդների տոկոսադրույքների բարձրացում

- ✓ *Քաղաքական ռիսկ*
  - Հայ-ադրբեջանական հակամարտության սրում, պատերազմի վերսկսման հավանականություն
  - Արտաքին ճնշման ուժեղացում Իրանի վրա, ԱՄՆ-ի հետ պատերազմի հավանականություն

ՀՀ առևտրային բանկերը առավել հակված են նշելու արտաքին միջավայրից բխող սպառնալիքները, որոնց դիմակայելու որոշ միջացառումներ են իհարկե առաջարկվում են, սակայն դրանք որպես հնարավորություն օգտագործելու տարբերակներ գրեթե ոչ մի բանկ չի քննարկում:

IV ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

Ըստ 2011-2013թթ.-ի ՀԶԾ-ների՝ ՀՀ առևտրային բանկերը նախատեսում են կառավարման համակարգերի կատարելագործման հետևյալ միջոցառումները.

- կորպորատիվ կառավարման համակարգի և կորպորատիվ կուլտուրայի բարելավում
- ներքին հսկողության համակարգերի կատարելագործում
- ռիսկերի կառավարման նոր համակարգերի ներդրում/գործողների կատարելագործում
- տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կառավարման համակարգերի կատարելագործում, ներքին տեղեկատվական հոսքերի արդյունավետության բարձրացում
- որակի կառավարման համակարգի ներդրում/կատարելագործում
- նոր հանձնաժողովների/կառուցվածքային միավորների ստեղծում
- նոր կազմակերպակառավարչական (այդ թվում՝ տարածքային կառավարման) համակարգի ձևավորում/նախկինի բարելավում
- կառուցվածքային ստորաբաժանման գործառույթների ձևափոխում
- հանձնաժողովների աշխատանքների իրականացում՝ ուղղված ռիսկերի կառավարման արդյունավետության բարձրացմանը
- տեղեկատվության թափանցիկության բարձրացում
- հաստատված ընթացակարգերի և ներքին իրավական ակտերի կատարելագործում/համապատասխանեցում միջազգային ստանդարտների
- պլանավորման գործընթացների և կատարողականների վերլուծության գործընթացների հետագա կատարելագործում

ՀՀ առևտրային բանկերում արդեն իսկ առկա ցուցանիշների որոշակի վիճակագրական շարքերը հնարավորություն են տալիս բանկերին վերլուծել նախկինում ի հայտ եկած միտումները, ռիսկերը և դրանք օգտագործել ցուցանիշների կանխատեսման և ռիսկերի գնահատման համար:

Այս բնագավառում բանկերն առավել հաճախ սկսել են դիմել միջազգային լավագույն փորձին՝ ձգտելով արդեն ընդունված մեթոդները լրացնել ռիսկերի կառավարման առավել արդյունավետ մեթոդներով:

2011-2013թթ. հեռանկարային զարգացման ծրագրերով՝ ՀՀ առևտրային բանկերը առանձնացրել են ռիսկերի կառավարման հատկյալ մեթոդները.

✓ *Վարկային ռիսկ*

- վարկային ռեսուրսների դիվերսիֆիկացիա (ոչ միայն վարկառուների ճյուղային պատկանելությամբ, այլ նաև ըստ նրանց դրամական հոսքերի աղբյուրների)
- վարկառուների վարկունակության/վարկարժանության գնահատման նոր/լրացուցիչ գործիքների կիրառում
- վարկառուների առավել զգուշավոր ընտրություն
- վարկառուի ֆինանսական վիճակի և նրա կողմից վարկը մարելու հնարավորության նկատմամբ մոնիտորինգի, վարկային պայմանագրի պայմանների կատարման և վարկի նպատակային օգտագործման նկատմամբ անընդհատ հսկողություն

- սթրես-սցենարների կիրառում
- վարկավորման/ներդրումների ներքին սահմանաչափերի կիրառում
- վարկային ռիսկի մակարդակի ուղենիշների սահմանում
- կարճաժամկետ կամ փոքր ծավալի վարկերի տեսակարար կշռի մեծացումը
- վարկավորման գործընթացի կանոնակարգման կատարելագործում և ստանդարտացում
- վարկային ռիսկերի գնահատման ուսուցում և ժամանակակից մեթոդոլոգիայի ներդրում
- կենտրոնացված վարկերի տվյալների բազայի կատարելագործում/վարկային ռեգիստրի ստացվող տվյալների կիրառում
- տնտեսության ճյուղերի/ առանձին ոլորտների վերլուծությունների իրականացում՝ վարկավորման համար առավել նպատակահարմար ճյուղերը բացահայտելու և վարկային ռիսկը ցածր պահելու նպատակով
- գրավի գնահատման առավել խիստ մեթոդներ, օր՝ գրավների վերագնահատում շուկայական արժեքով, դրանց մանրակրկիտ ուսումնասիրություն, վարկային պայմանագրերում լրացուցիչ ապահովվածության/երաշխավորության նախատեսում
- գրավի առարկաների ապահովագրության պահանջ
- փոխադարձ պահանջների վերջնահաշվարկ
- ֆինանսական խմբի մեջ մտնող բանկերի կողմից օգտագործվող՝ վարկային ռիսկի կառավարման համակարգի կիրառում

✓ *<u>Իրացվելիության ռիսկ</u>*

- բարձր իրացվելի ակտիվների անհրաժեշտ մակարդակի ապահովում
- իրացվելիության ռիսկի շեմի ներքին պահանջների կիրառում
- սթրես-սցենարների կիրառում
- GAP, ՔԱՄԵԼՍ և դյուրացիա մեթոդների կիրառում
- ներգրավված միջոցների դիվերսիֆիկացիա
- դրամական հոսքերի կանխատեսում, միջոցների տեղաբաշխման և ներգրավման պլանավորում՝ ելնելով իրացվելիության անհրաժեշտ մակարդակի հաշվարկից
- ընթացիկ իրացվելիության ամենօրյա վերահսկողություն և ժամկետային իրացվելիության պլանավորում
- անհրաժեշտության դեպքում իրացվելիության հայթայթման այլընտրանքային եղանակների նախատեսում
- համապատասխան ծրագրային ապահովման կիրառում՝ իրացվելության գնահատման և հաշվետվությունների պատրաստման համար
- իրացվելիության ռիսկի կառավարումը կարգավորող ներքին նորմատիվ ակտերի կիրառում/կատարելագործում

✓ *<u>Արտարժութային ռիսկ</u>*

- փակ արտարժութային դիրքի պահպանում / բաց դիրքի սահմանափակում
- ռիսկի գնահատում ստանդարտ, VAR և GAP մեթոդներով
- արտարժութային ռիսկի հեջավորում
- սթրես-սցենարների կիրառում
- արտարժույթի ռիսկի ամենօրյա մոնիթորինգ

- ✓ *Տոկոսադրույքի ռիսկ*
  - սփրեդի, մարժայի և ճեղքվածքի վերլուծություն
  - ռիսկի գնահատում ստանդարտ, GAP, դյուրացիա մեթոդներով
  - սթրես-սցենարների կիրառում
  - տոկոսադրույքների կանխատեսումներ
  - համապատասխան ծրագրային ապահովման կիրառում/մոդելի առկայություն՝ տոկոսադրույքի ռիսկի գնահատման և համապատասխան հաշվետվությունների պատրաստման համար
  - ֆիքսված տոկոսադրույքների կիրառում

- ✓ *Գործառնական ռիսկ*
  - ներքին կանոնակարգման կատարելագործում
  - ներքին հսկողության համակարգերի կատարելագործում
  - գործառնական ռիսկերի կառավարման ամբողջական համակարգի ներդրում
  - գործառնական ռիսկի կառավարման համար անհրաժեշտ տվյալների միասնական բազայի ձևավորում և դրա հիման վրա ռիսկի հաշվարկման մաթեմատիկական մոդելների մշակում
  - գլխամասային գրասենյակի և մասնաճյուղերի անցումը On-line ռեժիմի
  - տեխնիկա-ծրագրային ապահովման միջոցների ներդրում, անվտանգության համակարգերի կատարելագործում և նոր սահմանափակող միջոցառումների իրականացում
  - աշխատակիցների ընդունման, դրանց գործառնությունների թափանցիկության և պրոֆեսիոնալիզմի ապահովման միջոցառումների իրականացում
  - արտակարգ իրավիճակներից ապաքինման ծրագրերի մշակում, ներքին աուդիտի գործառույթի հզորացում

- ✓ *Կենտրոնացումների ռիսկ*
  - միջոցների բազմազանեցում՝ ըստ տարբեր չափորոշիչների

- ✓ *Գնային ռիսկ*
  - ներդրումային քաղաքականությամբ որոշակի սահմանափակումների սահմանում, ինչպես նաև ռիսկերի բացահայտման, վերահսկման և չափման ուղղությամբ ամենամսյա վերլուծությունների իրականացում:

Այսպիսով, բանկերի կողմից կառավարման համակարգերի արդյունավետության նախատեսվող բարձրացման արդյունքում 2013թ. բանկերի կառավարման տնտեսական արդյունավետությունը (տե՛ս Հավելված 5) բնութագրող զուտ շահույթ/համախառն ծախսեր ցուցանիշը կհասնի 31%-ի (2010թ.՝ 23%), իսկ կառավարման արդյունավետությունը բնութագրող մեկ այլ ցուցանիշ, այն է՝ մեկ աշխատակցին բաժին ընկնող զուտ շահույթի մեծությունը կանխատեսվող ժամանակահատվածում աստիճանաբար կաճի՝ 2012թ-ի վերջին հասնելով 6.8 մլն դրամի (2010թ.՝ 3.7 մլն դրամ):

V ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ԿԱԴՐԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մարդկային ռեսուրսների ճիշտ օգտագործումը ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից տարեցտարի ավելի է կարևորվում: Եվ այդ կոնտեքստում կադրային քաղաքականությամբ նախատեսված միջոցառումների մեջ հիմնական շեշտը դրվում է կադրերի որակավորման բարձրացման վրա:

2011-2013թթ. ՀԶԾ-ներով՝ նախատեսվել են կադրային քաղաքականության բարելավմանն ուղղված հետևյալ միջոցառումները.

- ✓ *Որակավորման բարձրացում*
  - կադրերի (հատկապես ռիսկերի կառավարման մասնագետների) որակավորման բարձրացում՝ նրանց ուսուցման, վերապատրաստման, ուսուցողական դասընթացների կազմակերպման, գործընկերների հետ փորձի փոխանակման և ՀՀ-ում ու արտերկրում կազմակերպված սեմինարներին մասնակցության միջոցով
  - կադրերի որոկավորման / մասնագիտական համապատասխանելիության ստուգում ատեստավորման և աշխատանքի կատարողականի գնահատման մեխանիզմի միջոցով
  - սեփական ուսումնական կենտրոնի հիմնադրում

- ✓ *Մոտիվացում*
  - նյութական և ոչ նյութական մոտիվացիոն մեխանիզմների ներդրում՝ աշխատանքի նկատմամբ ստեղծագործ մոտեցումը խրախուսելու և գործունեության արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով
  - բանկի աշխատակիցներին արտոնյալ պայմաններով վարկեր տրամադրելու քաղաքականության կիրառում / բարելավում
  - աշխատակիցների համար սոցիալական փաթեթի մշակում, աշխատակիցների առողջության ապահովագրության իրականացումը
  - բանկի/մասնաճյուղի ֆինանսական արդյունքներից ածանցված աշխատավարձի սահմանում

- ✓ *Գնահատում*
  - աշխատակիցների արդյունավետության գնահատման չափանիշների համակարգի ներդնում/ կատարելագործում
  - աշխատակիցների վարձատրման և առաջխաղացման համակարգի ներդրում՝ հիմնված աշխատանքի արդյունավետության գնահատման վրա

- ✓ *Կառավարում*
  - անձնակազմի կառավարման կանոնակարգման դաշտի բարելավում
  - կառուցվածքային ստորաբաժանումների կանոնակարգերի մշակում, ինչպես նաև աշխատակիցների պաշտոնական պարտականությունների և որակավորմանը ներկայացվող պահանջների ամրագրում
  - մասնագետների համալրման և հաջորդականության ապահովման մեթոդների կատարելագործում, նոր կադրերի ընտրության մրցութային եղանակի կիրառում, թեստերի, հարցազրույցների անցկացում
  - կադրային ռեզերվի ձևավորման/համալրման մեխանիզմների կիրառում

- մարդկային ռեսուրսների ճիշտ տեղաբաշխում և կադրերի հոսունության նվազեցում
- ներքին կորպորատիվ մշակույթի/մթնոլորտի ձևավորման նպատակով միջոցառումների կազմակերպում
- աշխատակիցների քանակի և աշխատավարձի ֆոնդի ավելացում

2011-2013թթ. ընթացքում ՀՀ բանկային համակարգի աշխատակիցների թվաքանակը պլանավորվում է, որ կավելանա 24%-ով կամ 1,945 աշխատողով (միջին տարեկան 7% աճ)՝ 2013թ. վերջին կազմելով 10,092 աշխատակից: Ընդ որում, վարչական աշխատողների թվաքանակը կավելանա 25%-ով (միջին տարեկան՝ 8%) կամ 1,729 աշխատակցով՝ 2013թ. վերջին կազմելով 8,697 աշխատակից *(տե՛ս Հավելված 3)*:

Կանխատեսվող ժամանակահատվածի ընթացքում անձնակազմի կառուցվածքի արդյունավետությունը բնութագրող՝ "բանկային համակարգի վարչական աշխատողների թիվ/սպասարկող աշխատակիցների թիվ" հարաբերակցության ցուցանիշը կաճի 0.3–ով՝ 2013թ. վերջին կազմելով 6.2:

Կադրերի վերապատրաստման կարևորության գիտակցման ներքո կանխատեսվող ժամանակահատվածի ընթացքում բանկերի կադրերի ուսուցման և վերապատրաստման քաղաքականությունը բնութագրող մեկ վարչական աշխատողի վրա կատարված ուսուցման ծախսերի ցուցանիշը կաճի 57 հազ դրամով կամ 109%-ով (տարեկան միջինը 28%-ով) և 2013թ. կկազմի 109 հազ դրամ *(տե՛ս Հավելված 5)*:

Բանկային համակարգի մեկ վարչական աշխատողին ընկնող միջին աշխատավարձն ու այլ վճարումները 2011-2013թթ. ընթացքում նախատեսվում է, որ կավելանան մոտ 2 անգամ կամ 1.7 մլն դրամով՝ 2013թ. վերջին կազմելով 4.2 մլն դրամ *(տե՛ս Հավելված 5)*:

VI ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ՄԱՐՔԵԹԻՆԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Նոր հաճախորդների ներգրավման և հեղինակության բարձրացման գործընթացում կարևորելով մարքեթինգային միջոցառումների դերը՝ ՀՀ առևտրային բանկերը 2011-2013թթ. համար նախատեսել են իրականացնել հետևյալ **միջոցառումները**.

- գովազդային արշավներ (ԶԼՄ-ներով, ինտերնետային, տպագրված նյութերի տարածմամբ, արտաքին գովազդային վահանակներով)
- հասարակայնության հետ կապերի կիրառում (PR), գործընկերների հետ փոխհարաբերությունների թափանցիկության ապահովում
- հաճախորդների հետ հետադարձ կապի ապահովումը
- շուկայական հետազոտությունների, հարցումների իրականացում
- ճկուն սակագնային քաղաքականության կիրառում, զեղչային համակարգերի, ակցիաների իրականացում
- նոր բանկային ապրանքների և ծառայությունների մշակում/գործող տեսականու կատարելագործում
- բանկային նոր տեխնոլոգիաների ներդրում
- մատուցվող ծառայությունների սպասարկման որակի և մրցունակության բարձրացում
- բանկի ճանաչելիությանն/վարկանիշի բարձրացմանն և առանձին ծառայությունների առաջխաղացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում
- գլխամասային գրասենյակի և մասնաճյուղերի շենքերի արտաքին տեսքի բարելավում
- ինտերնետային կայքի կատարելագործում/նորի գործարկում
- հովանավորչության / բարեգործություն իրականացում / սոցիալական պատասխանատվության գիտակցում

Նախատեսվող գովազդային միջոցառումները հիմնականում ունենալու են հետևյալ **ուղղությունները**.

- տեղեկատվական գովազդ
- բանկի հեղինակության, իմիջի գովազդ
- հաճախորդների բազայի ձևավորում/ընդլայնում
- առանձին ծառայությունների առաջխաղացում
- ավանդների/ռեսուրսների ներգրավման քաղաքականություն

Բանկերի կողմից իրականացվելիք շուկայական **հետազոտությունները** ուղղված են լինելու.

- բանկային ծառայությունների շուկայի ուսումնասիրություններ
- պոտենցիալ հաճախորդների/սպառման նոր շուկաների բացահայտում
- մրցակիցների վարքագծի, սակագների, քաղաքականության բացահայտում
- բանկային ծառայությունների շուկայում բանկերի մասնաբաժինների բացահայտում
- մրցակցային առավելությունների և մրցակիցների համեմատ թերությունների բացահայտում
- սպառողների պահանջների, կարիքների, նախասիրությունների, դժգոհությունների և առաջարկությունների բացահայտում/ուսումնասիրություն

Չնայած բանկերի կողմից մարքեթինգային միջոցառումներին հատկացվող մեծ նշանակությանը՝ այնուամենայնիվ, բանկային համակարգի գովազդային ծախսերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր ծախսերում, շատ քիչ կավելանա. բանկային համակարգի վաճառքի խթանման՝ գովազդի ծախսեր/ընդհանուր ծախսեր ցուցանիշը 2013թ.՝ 2010թ.-ի նկատմամբ կանխատեսվում է, որ կավելանա 0.2 տոկոսային կետով՝ կազմելով 2.6% *(տե՛ս Հավելված 5)*:

VII ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ "ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ"

Ըստ կանխատեսումների՝ ՀՀ առևտրային բանկերը 2011թ. կհիմնեն առնվազն 37 մասնաճյուղ, իսկ մինչև 2013թ.-ի վերջ՝ 2010թ.-ի վերջի համեմատ նախատեսվում է մասնաճյուղերի քանակի աճ առնվազն 89-ով:

VIII ՆՈՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ

2011-2013թթ. համար ՀՀ առևտրային բանկերը նախատեսում են կիրառել հետևյալ նոր ծառայություններն ու տեխնոլոգիաները.

- ✓ *միջոցների ներգրավման գործառնություններ*
  - նոր ավանդատեսակների ներդրում
  - ոսկու ստանդարտացված ձուլակտորներով գործառնությունների իրականացում,
  - առարկայազուրկ մետաղական հաշիվների բացման և սպասարկման ծառայությունների ներդնում
  - անհատական պահատեղերի տրամադրում

- ✓ *միջոցների տեղաբաշխման գործառնություններ*
  - վարկերի նոր տարատեսակների ներդրում
  - ֆինանսական վարձակալության (լիզինգ) իրականացում
  - օվերդրաֆտի տրամադրում
  - ֆակտորինգ

- ✓ *վճարահաշվարկային գործառնություններ*
  - հեռակա բանկային ծառայությունների մատուցում (E-Banking, E-Card Banking, Mobile-Banking, SMS-Banking, Bank-Client)
  - անդամակցում դրամական փոխանցումների համակարգերի
  - անդամակցություն միջազգային վճարային համակարգի
  - թղթակցային հարաբերությունների ընդլայնում

- վճարային քարտերով իրականացվող նոր գործառնությունների ներդրում
- նոր տեսակի վճարային քարտերի թողարկում/սպասարկում
- չիպային քարտերի թողարկում/սպասարկում
- սեփական պրոցեսինգային կենտրոնի ստեղծում
- On-line ռեժիմով և ավտոմատ գանձման մեքենաներով բաժանորդավճարների ընդունում
- չեկերի, ակրեդիտիվների և միջազգային վճարամիջոցների այլ ձևերի սպասարկում
- Արտարժույթի Ավտոմատ Փոխանակման Սարքերի (ԱԱՓՍ) տեղադրում
- Կանխիկի մուտքագրման Cash-in ավտոմատ մեքենաների տեղադրում

✓ *<u>տեխնիկական և ծրագրային ապահովվածություն</u>*

- նոր համակարգչային ծրագրերի ներդրում/գործողների կատարելագործում
- տեղեկատվական համակարգի միջազգային սերտիֆիկացում/ համապատասխանեցում միջազգային ստանդարտներին
- տեղեկատվական տեխնոլոգիական ծառայությունների կառավարման (ITSL) համակարգի ներդրում
- սերվերային համակարգի զարգացում
- տվյալների արխիվացման համակարգի կատարելագործում
- էլեկտրոնային թղթաշրջանառության համակարգի ներդնում
- հեռահաղորդակցման համակարգի զարգացում
- նոր կորպորատիվ ցանցի ստեղծում/առկա ցանցի կատարելագործում
- հաշվետվությունների ձևավորման համակարգի ներդրում
- IP-Phone տեխնոլոգիայի ներդրում
- հաճախորդների բողոքների ընդունման/արձանագրման համակարգի ներդրում
- CRM (Customer Relationship Management) համակարգի ներդրում/ընդլայնում
- Call Centre-ի ստեղծում

IX ՀՀ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

(տե՛ս հավելված 6)

ՀՀ բանկային համակարգի կոնցենտրացման փաստացի և բանկերի կանխատեսումների հիման վրա հաշվարկված ցուցանիշները՝ ըստ ակտիվների, վարկային ներդրումների, պետական արժեթղթերի, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց ավանդների ներկայացված են Հավելված 7-ում:

Բանկերի 2011-2013թթ. կանխատեսումների համաձայն՝ ՀՀ բանկային համակարգում կոնցենտրացիան գրեթե բոլոր ցուցանիշների գծով կնվազի:

Այսպես, ընդհանուր ակտիվների գծով Հերֆինդալ-Հիրշմանի ինդեքսը կնվազի 0.01 կետով՝ 2013թ. վերջին կազմելով 0.06: Ընդհանուր ակտիվների կոնցենտրացիայի ցուցանիշները՝ ըստ առաջին չորս, յոթ և տասը խոշոր բանկերի, 2011-2013թթ. կնվազեն համապատասխանաբար 2, 5 և 3 տոկոսային կետով և կկազմեն 36%, 55% և 71%:

Վարկային ներդրումների կոնցենտրացման Հերֆինդալ-Հիրշմանի ինդեքսը կանխատեսվող ժամանակահատվածում չի փոխվի ՝ 2013թ. վերջին կազմելով 0.07: Վարկային պորտֆելի մեծությամբ առաջին չորս բանկերի կոնցենտրացիայի ցուցանիշը կաճի 1 տոկոսային կետով՝ կազմելով 40%, իսկ յոթ և տասը բանկերի կոնցենտրացիայի ցուցանիշները կնվազեն 5-ական տոկոսային կետերով և կկազմեն համապատասխանաբար 59% և 73%:

Պետական արժեթղթերի պորտֆելի գծով Հերֆինդալ-Հիրշմանի ինդեքսը կնվազի 0.01 կետով՝ 2013թ. վերջին կազմելով 0.07: Պետական արժեթղթերի մեծությամբ առաջին չորս, յոթ և տասը բանկերի կոնցենտրացիայի ցուցանիշները կնվազեն համապատասխանաբար 8, 9 և 5 տոկոսային կետերով՝ կազմելով 39%, 58% և 73%:

Ֆիզիկական անձանց ավանդների գծով Հերֆինդալ-Հիրշմանի ինդեքսը 2013թ. վերջին՝ 2010թ.-ի վերջի համեմատ կնվազի 0.01-ով և կկազմի 0.08: Իրավաբանական անձանց ավանդների գծով առաջին չորս, յոթ և տասը բանկերի կոնցենտրացիայի ցուցանիշները կնվազեն համապատասխանաբար 1, 6, 5 տոկոսային կետով և կկազմեն 45%, 64% և 77%:

Իրավաբանական անձանց ավանդների գծով Հերֆինդալ-Հիրշմանի ինդեքսը 2013թ. վերջին՝ 2010թ.-ի վերջի համեմատ կնվազի 0.01-ով և կկազմի 0.07: 2011-2013թթ. ընթացքում ֆիզիկական անձանց ավանդների գծով կոնցենտրացիայի ցուցանիշները՝ ըստ առաջին չորս, յոթ և տասը բանկերի կնվազեն համապատասխանաբար 6, 8, 5 տոկոսային կետով և կկազմեն 41%, 60% և 76%:

Ընդհանուր կապիտալի համար հաշվարկված Հերֆինդալ-Հիրշմանի ինդեքսը կանխատեսվող ժամանակաշրջանում չի փոխվի՝ կազմելով 0.06: Ընդհանուր կապիտալի կոնցենտրացիայի ցուցանիշները՝ ըստ առաջին չորս, յոթ և տասը խոշոր բանկերի, 2011-2013թթ. կնվազեն համապատասխանաբար 4, 1 և 1 տոկոսային կետով և կկազմեն 36%, 56% և 70%:

X ԱՄՓՈՓՈՒՄ

2011-2013թթ. բանկային համակարգում նախատեսվում են հետևյալ զարգացումները.

- ակտիվների միջին տարեկան աճը կկազմի 18% աճ.
  - վարկերի միջին տարեկան աճը կկազմի 24%.
  - վարկերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր ակտիվներում կավելանա՝ 2013թ. կազմելով 64% (2010թ.՝ 55%).
- ՀՀ բանկային միջնորդությունը կաճի. 2013թ. ակտիվներ/ՀՆԱ ցուցանիշը կկազմի մոտ 55%՝ 2010թ.-ի 45%-ի համեմատ, իսկ վարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշը կկազմի մոտ 36%՝ 2010թ.-ի 25%-ի համեմատ.
- նախատեսվում է ավանդների միջին տարեկան 22% աճ.
  - ավանդների տեսակարար կշիռն ընդհանուր պարտավորություններում կավելանա՝ 2013թ. կազմելով 57% (2010թ.՝ 53%).
    - իրավաբանական անձանց ավանդների տեսակարար կշիռը ավանդների կառուցվածքում փոքր-ինչ կավելանա՝ 2013թ. կազմելով 43% (2010թ.՝ 40%)
    - ժամկետային ավանդների տեսակարար կշիռն ընդհանուր ավանդների մեջ 2010թ.-ի վերջի 60%-ից 2013թ. կիջնի մինչև 57%:
- բանկերը նախատեսում են ընդհանուր կապիտալի աճ հիմնականում շահույթի հաշվին.
  - կանոնադրական կապիտալի տեսակարար կշիռը ընդհանուր կապիտալում 2010թ.-ի 64%-ից կնվազի՝ 2013թ. հասնելով 50%-ի
- բանկային համակարգի լևերիջի՝ ակտիվներ/կապիտալ ցուցանիշը 2013թ. վերջին 2010թ.-ի վերջի համեմատ կավելանա 1 միավորով և կկազմի 6:
- բանկային համակարգի շահութաբերության մակարդակը կանխատեսվող ժամանակահատվածում կաճի՝ համակարգի ակտիվների շահութաբերությունը (ROA) 2013թ. կկազմի 2.8% (2010թ.՝ 2.1%), իսկ կապիտալի շահութաբերությունը (ROE)՝ 2013թ. 15.2% (2010թ.՝ 10.1%).
- բանկային համակարգի զուտ տոկոսային մարժան կաճի՝ 2013թ. կազմելով 5.8% (2010թ.՝ 5.3%).
- ՀՀ առևտրային բանկերը 2011թ. կհիմնեն առնվազն 37 մասնաճյուղ, իսկ մինչև 2013թ.-ի վերջ՝ 2010թ.-ի վերջի համեմատ նախատեսվում է մասնաճյուղերի քանակի աճ առնվազն 89-ով
- բանկերի 2011-2013թթ. կանխատեսումների համաձայն՝ ՀՀ բանկային համակարգում կոնցենտրացիան գրեթե բոլոր ցուցանիշների գծով կնվազի: